

บทที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูลจากครูผู้สอนสังคมศึกษา

ในบทนี้เป็นการนำเสนอรายงานผลการวิเคราะห์ข้อมูลของครูในประเด็นที่ศึกษา ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ และข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยแบ่งเป็น 6 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ 2 สภาพการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา ความสอดคล้องระหว่างหลักคิดของหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการเรียนการสอนสังคมศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ตามปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในโรงเรียน

ตอนที่ 4 ปัญหา อุปสรรคและข้อจำกัดในการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา

ตอนที่ 5 แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และการพัฒนาหลักสูตรในระยะต่อไป

ตอนที่ 6 สรุปความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากแบบสอบถาม

ทั้งนี้ ในตอนที่ 2-5 จะแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และข้อมูลจากแบบสอบถาม สาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลทั่วไปของครูผู้ตอบแบบสอบถาม มีจำนวนทั้งสิ้น 100 คน เป็นเพศชาย 52 คน และเพศหญิง 48 คน ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 67) และเป็นครู คศ. 1 หรือระดับชำนาญการ (ร้อยละ 64) มีประสบการณ์การเป็นครูมากกว่า 21 ปี (ร้อยละ 57) และสอนสังคมศึกษามากกว่า 21 ปี (ร้อยละ 35) ส่วนใหญ่เป็นครูสอนระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 60) และสอนในโรงเรียนขนาดเล็ก (ร้อยละ 52) ดังรายละเอียดตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลทั่วไป

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	52	52
หญิง	48	48
2. วุฒิการศึกษาในระดับสูงสุด		
ปริญญาตรี	67	67
ปริญญาโท	33	33
3. ตำแหน่งปัจจุบัน		
ครู คศ. 1	64	64
ครู คศ. 2	8	8
ครู คศ. 3	28	28
4. ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานในตำแหน่ง		
ต่ำกว่า 5 ปี	9	9
5-10 ปี	17	17
11-15 ปี	6	6
16-20 ปี	11	11
ตั้งแต่ 21 ปีขึ้นไป	57	57
5. จำนวนปีที่สอนวิชาสังคมศึกษา		
ต่ำกว่า 5 ปี	16	16
5-10 ปี	27	27
11-15 ปี	11	11
16-20 ปี	11	11
ตั้งแต่ 21 ปีขึ้นไป	35	35
6. ระดับชั้นที่สอน		
ประถมศึกษา	60	60
มัธยมศึกษาตอนต้น	23	23
ทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา	17	17
7. ขนาดของโรงเรียนที่สอน		
ขนาดเล็ก	52	52
ขนาดกลาง	44	44
ขนาดใหญ่	4	4

ตอนที่ 2 สภาพการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา ความสอดคล้องระหว่างหลักคิดของหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา

ในตอนนี้ เป็นการนำเสนอข้อมูลสภาพปัจจุบันด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา ความสอดคล้องระหว่างหลักคิดของหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาในความคิดเห็นของครูผู้สอน ซึ่งสามารถจำแนกข้อมูลออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผล รายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 ด้านความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ได้แสดงให้เห็นว่าครูมีความเข้าใจหลักสูตรในระดับมาก โดยเห็นว่าตัวชี้วัดของหลักสูตรเป็นเป้าหมายสำคัญของการจัดการเรียนการสอน และครูต้องจัดการเรียนการสอนให้ตอบสนองตัวชี้วัด

2.1.1 ความสำคัญของตัวชี้วัด

ครูได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำคัญของตัวชี้วัดของหลักสูตรซึ่งถือเป็นเป้าหมายสำคัญของการจัดการเรียนการสอน ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนจึงต้องตอบสนองตัวชี้วัด โดยควรวัดตัวชี้วัดเป็นหลัก มิใช่ยึดเนื้อหาตามหนังสือเรียนเป็นหลัก ทั้งนี้ หลักสูตรมีการจัดลำดับอย่างเหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละชั้นและเป็นสิ่งที่ท้าทายที่ครูจะต้องวิเคราะห์ให้ได้ว่าจะจัดการเรียนการสอนอย่างไรเพื่อให้นักเรียนบรรลุตัวชี้วัด

.... เมื่อก่อนนี้ทุกอย่าง เนื้อหาสาระ จะเรียนอะไร ครูจะให้เด็กทำอะไร ตอบคำถามอะไร มันมีพร้อมหมดทุกอย่างมาจากกระทรวงศึกษาธิการ เพราะฉะนั้นครูจะใช้หนังสือเรียนที่กระทรวงศึกษาธิการทำให้ มีคู่มือครู ครูก็สอนตามคู่มือครู เด็กนักเรียนได้เรียนทุกอย่างที่เขาป้อนมา ตอนนี้เขาไม่ป้อนเอากลไกของการทดสอบ ระดับชาติ O-NET และ NT มาเป็นตัวกำหนด แต่กำหนดแค่ตัวชี้วัดและสาระแกนกลาง แค่ concept มา คุณครูมาจัดเอง แต่เขาใช้ตัวชี้วัดมาลงกับครูและโรงเรียน (ครูเค)

.... มาตรฐานและตัวชี้วัดกลุ่มสังคมศึกษา ได้จัดลำดับตามระดับผู้เรียนแต่ละชั้น มีการเรียงลำดับเนื้อหาความยากง่าย (ครูวี)

.... ส่วนใหญ่ตัวชี้วัดเป็นสิ่งที่ท้าทาย มันจะบ่งบอกถึงเนื้อหาโดยทั่วไป มันบอกไว้แล้ววิชาเหล่านี้บางทีเรามองเป็นนามธรรม แต่มันได้ตรงที่ว่ากิจกรรมถ้าสมมุติพาเด็กไปแหล่งเรียนรู้ หนึ่งกิจกรรมเข้าได้หลายตัวชี้วัด และสอนได้ทั้งการปฏิบัติ ได้ทั้งค่านิยม สอนเห็นวิถีชีวิต สอนถึงการใช้ชีวิต ที่เราสัมผัสคือว่า เอามนุษย์ที่ต้องสัมพันธ์กับคนอื่น ฟังพาทอาศัยซึ่งกันและกัน ตรงนั้นสำคัญ (ครูเจ)

2.1.2 การจัดการเรียนการสอนให้ตอบสนองตัวชี้วัด

ครูได้อธิบายถึงวิธีการจัดการเรียนการสอนให้ตอบสนองตัวชี้วัด โดยการศึกษาหลักสูตร คำอธิบายรายวิชา และศึกษาตัวชี้วัดแต่ละตัวของชั้นที่สอนอย่างละเอียด และสอนเชื่อมโยงกันหรือ บูรณาการกันได้

..... ก่อนทำแผนการสอนจะอ่านคำอธิบายรายวิชาก่อนทุกครั้งว่าในชั้นนี้เขาต้องการให้เด็กเรียนเรื่องอะไรและทำตามตัวชี้วัดที่เขาให้มาในหลักสูตร[สถานศึกษา] (ครูพี)

..... สิ่งสำคัญต้องยึดให้ได้ว่า ตัวชี้วัดหลักสูตรเขาต้องการให้เรามองอะไร หรือตัวชี้วัดต้องการอะไร ถ้าต้องการให้เห็นคุณค่า ประพฤติตนตามแบบอย่างที่ดี เราต้องมองตัวนี้ให้ออก เราถึงจะจัดตัวนี้ให้ดีกว่าทำยังไงให้เขาบรรลุตัวชี้วัด การจัดกิจกรรมพอบอกว่า ประพฤติตนอย่างไร เราก็ต้องหาตัวอย่างให้เด็กเห็น จะเป็นคลิปวิดีโอ หรือหนังสือ ๑ หรือโฆษณาที่เอามาสอนได้ แต่ถ้าบอกว่าพุทธสาวก เราก็ต้องเอาตัวอย่างของพุทธสาวกมาให้เขา ส่วนใหญ่จะเป็นนิทาน เป็นคลิปวิดีโอ (ครูที)

ทั้งนี้ หากครูมีความรู้ ความเข้าใจหลักการของหลักสูตรชัดเจน ครูจะเกิดความเชื่อมั่นในการจัดการเรียนการสอนของตน โดยได้พยายามทำ มีความมั่นใจและรู้สึกท้าทายกับสิ่งที่ตัวเองทำ

..... ใช่ ถ้าเรายึดตัวชี้วัดเป็นหลัก โดยที่เราไม่ยึดเนื้อหาเป็นหลัก เราจะสอนได้กระชับเร็ว ตามเวลา แต่ถ้าเรายึดเนื้อหาในหนังสือเป็นหลัก คือสอนถึงหน้านี้แล้วจะสอนต่อไปเรื่อยๆ มันจะไม่ทัน แต่เมื่อไหร่ที่เรายึดตัวชี้วัดเป็นหลัก เราสามารถบูรณาการตัวชี้วัดให้มันอยู่ในชั่วโมงเดียวได้ บางทีตัวชี้วัดสอง สามตัว อาจจะสอนได้ครั้งเดียว จับเข้าใส่ด้วยกัน และสอนครั้งเดียวก็จบ (ครูเจ)

..... อย่างน้อยเราต้องศึกษาหลักสูตรล่วงหน้าก่อน และในการที่เราจะสอนเด็กเราก็จะไม่ทิ้งหลักสูตร ทั้งมาตรฐานและตัวชี้วัดในระดับชั้นที่เราสอน ไม่อย่างนั้น concept ของเราก็จะหลุดออกไปจากหลักสูตร (ครูโอ)

..... ในส่วนตัวเอง แทบจะไม่ต้องใช้หนังสือจากสำนักพิมพ์ แต่เรามีนโยบายเพราะได้รับงบเรียนฟรี แล้วก็สั่งซื้อมาให้เด็กไปอ่านเพิ่มเติม แต่ในคาบเวลาเรียนเราก็สอนตามมาตรฐานและตัวชี้วัดที่เราทำโครงการสอนของเราไว้ (ครูเอม)

..... ในกลุ่มสังคมศึกษาของเขตเรา [ครูทีเข้าใจหลักสูตร] น่าจะเกิน 70 เปอร์เซ็นต์ เพราะเรามีการอบรมร่วมกันบ่อย และศึกษานิเทศก์ผู้รับผิดชอบเขาก็จะเน้นย้ำเสมอว่าขอให้คุณครูอย่าทิ้งมาตรฐานตัวชี้วัด และก็ไม่ใช่เฉพาะสาระสังคม คือทุก ๆ สาระ คือศึกษานิเทศก์ที่รับผิดชอบเขาก็จะเน้นย้ำว่าอย่าลดตัวชี้วัด (ครูโอ)

สำหรับข้อมูลจากแบบสอบถาม พบว่า ครูมีความเห็นด้วยในระดับมากกว่า ตนมีความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ($\bar{X} = 4.02$ S.D. = 0.51) โดยเห็น

ว่า หลักสูตรแบบอิงมาตรฐานกลุ่มสาระสังคมฯ มีความท้าทายและเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันที่เป็นยุคแห่งข้อมูลข่าวสาร ($\bar{X} = 3.87$ S.D. = 0.74) หลักสูตรมีความชัดเจนในตัวชี้วัดที่กำหนดเป็นชั้นปี ในชั้นการศึกษาภาคบังคับ ซึ่งทำให้ครูสามารถนำหลักสูตรไปใช้ได้ดีขึ้น ($\bar{X} = 3.77$ S.D. = 0.65) อีกทั้งหลักสูตรแบบอิงมาตรฐานเหมาะกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ($\bar{X} = 3.75$ S.D. = 0.68) มีการนำตัวชี้วัดมาศึกษา วิเคราะห์และนำมาเป็นเป้าหมายในการออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.64$ S.D. = 0.85) และเห็นว่าเนื้อหาตัวชี้วัดกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ มีความเป็นรูปธรรม ($\bar{X} = 3.64$ S.D. = 0.73) ดังรายละเอียดตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 แสดงคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นด้านความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร

รายการ	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
1) ความเข้าใจของท่านเกี่ยวกับหลักสูตร แกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551	4.02	0.51	เห็นด้วยมาก
2) หลักสูตรแบบอิงมาตรฐานเหมาะกับการจัดการเรียนการสอนที่ เน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง	3.75	0.68	เห็นด้วยมาก
3) หลักสูตรแบบอิงมาตรฐานกลุ่มสาระสังคมฯ มีความท้าทายและ เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันที่เป็นยุคแห่งข้อมูลข่าวสาร	3.87	0.74	เห็นด้วยมาก
4) ความชัดเจนของตัวชี้วัดที่กำหนดเป็นชั้นปีในชั้นการศึกษา ภาคบังคับ ทำให้ครูสามารถนำหลักสูตรไปใช้ได้ดีขึ้น	3.77	0.65	เห็นด้วยมาก
5) การนำตัวชี้วัดมาศึกษา วิเคราะห์และนำมาเป็นเป้าหมายในการ ออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	3.64	0.85	เห็นด้วยมาก
6) ความเป็นรูปธรรมของเนื้อหาตัวชี้วัดกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ	3.64	0.73	เห็นด้วยมาก

2.2 ด้านการจัดการเรียนการสอน

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ พบว่า ครูได้กล่าวถึงการปฏิบัติงานด้านการจัดการเรียนรู้ของตนเองเกี่ยวกับการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ในระดับโรงเรียน การจัดรูปแบบการสอนที่หลากหลายในระดับห้องเรียน ความสำคัญการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ การตั้งคำถามของครู การใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการเรียน การจัดการเรียนรู้สาระศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม ซึ่งเป็นสาระที่ครูเห็นว่าต้องให้ความใส่ใจเป็นพิเศษเนื่องจากมีเนื้อหาจำนวนมากและค่อนข้างเป็นนามธรรม

2.2.1 การจัดทำหน่วยการเรียนรู้

การจัดทำหน่วยการเรียนรู้ตามรายวิชาต่างๆ ครูมักร่วมกันจัดทำในระดับโรงเรียนโดยยึดมาตรฐานและตัวชี้วัด รวมทั้งพิจารณาให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชน

..... เราจะทำหน่วยการเรียนรู้เป็นของโรงเรียน จะมีหมดทุกชั้น ถ้าใครจะใช้ก็ถ่ายเอกสารเอาไปใช้ ในหน่วยการเรียนรู้จะระบุไว้ทุกอย่างแต่ยังไม่ลงถึงแผน ครูจะต้องเอาส่วนตรงนี้ไปทำเป็นแผน ในแต่ละหน่วยเราจะตั้งชื่อเอง มีมาตรฐาน มีตัวชี้วัด มีสาระการเรียนรู้ สาระสำคัญ แต่ละหน่วยจะใช้กี่ชั่วโมง พอเสร็จแล้วครูที่จะสอนจะต้องเอาไปลงแผนเอง (ครูเค)

..... เราชั่งจัดทำหน่วยการเรียนรู้ของโรงเรียน โดยเอาตัวมาตรฐาน ตัวสาระการเรียนรู้มาวิเคราะห์ ครูจับกลุ่มแบ่งงานกันทำ ภาษาไทยก็คน คณิตศาสตร์ก็คน มาตั้งหน่วยการเรียนรู้ร่วมกัน จะใช้เวลากี่ชั่วโมง มาคุยกัน ทำเป็นโครงสร้าง ทำเป็นหน่วยการเรียนรู้ออกมา มีทุกโรงเรียน ครูต้องเป็นคนทำแผนการสอนเอง ต้องเปลี่ยนทุกปี บางทีเปลี่ยนชื่อหน่วย บางหน่วยเนื้อหาตัวนี้มากเกินไป ก็จะเอามาปรับ (ครูอาร์)

..... การออกแบบการเรียนรู้ได้จัดทำเพื่อวางแผนการจัดการเรียนการสอน โดยจัดทำในช่วงปิดเทอม ฉะนั้นการออกแบบหน่วยการเรียนรู้จึงจัดทำได้ค่อนข้างสมบูรณ์ว่าแต่ละเทอมจะเรียนเนื้อหาอะไร หน่วยการเรียนรู้ชื่ออะไร จำนวนกี่ชั่วโมง (ครูเอ)

..... อันดับแรกก็คือบริบทของโรงเรียนและชุมชน เพราะฉะนั้นเราก็จะไม่เอาเหมือนกับชุดการสอนเต็มร้อยเปอร์เซ็นต์ พยายามที่จะเอาบริบทในชุมชนที่เรามีในเรื่องของสภาพแวดล้อมในชุมชนมาเป็นตัวตั้งโจทย์ เพราะฉะนั้นเนื้อหาที่เราให้กับเด็กก็ต้องให้เขานำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ด้วย (ครูโอ)

..... จากที่เราได้ศึกษาและช่วยกันทำในเขต เกี่ยวกับการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ที่มีมาตรฐานตัวชี้วัดเป็นเป้าหมาย เราจะมีอบรมสาระเพิ่มเติมของเขตจัดอบรมให้เป็นกลุ่ม ทุกโรงเรียนมาอบรม ทำเป็นหลักสูตรโครงร่างไว้ แล้วเราก็จะมาทำหน่วยแทรกเสริมสร้างเข้าไป ครูไปถึงโรงเรียนก็จะหยิบใช้ได้เลย (ครูเอ็ม)

..... ปกติในการจัดการเรียนการสอนจะยึดสองส่วนนี้อยู่ตลอด แต่ยึดตัวชี้วัดมากกว่าสาระแกนกลาง บางอันเราจะไม่ตามนี้ โดยเราคุยกันว่าโรงเรียนจะเน้นเรื่องอะไร อาจเป็นเรื่องของท้องถิ่นมากขึ้น เช่น เรื่องของคุณธรรม เรื่องขยะของกรุงเทพฯกับนนทบุรี ตรงนี้จะเป็นกิจกรรมใหญ่ (ครูเค)

2.2.2 รูปแบบการสอน

ครูได้จัดการเรียนการสอนด้วยรูปแบบที่หลากหลาย โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หรือการให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองโดยครูเน้นการตั้งคำถาม และการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ

1) การใช้รูปแบบการสอนอย่างหลากหลาย

ครูได้กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีการต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับเนื้อหา มีการจัดกลุ่มผู้เรียน มีการใช้เกม เทคโนโลยีเป็นสื่อการสอน

..... หลักสูตรสังคมศึกษามีค่อนข้างหลาย section ฉะนั้น การจัดการของแต่ละเนื้อหาจะแตกต่างกัน เราจะใช้ pattern เดียวกันไม่ได้ ที่สำคัญเนื้อหาที่เราจะสอน มันจะมีวิธีการที่หลากหลายในการนำเสนอเนื้อหา (ครูเจ)

..... คิดว่าจะทำอย่างไรให้เด็กได้เกิดการเรียนรู้เยอะ ก็จะทำให้เด็กค้นพบด้วยตนเอง บางทีจะให้ใบงาน ใบความรู้ และก็ให้เด็กไปศึกษาเป็นกลุ่มและก็นำมาอภิปราย ถ้าเป็นเรื่องเนื้อหา ส่วนใหญ่จะใช้วิธีการกลุ่ม เพราะว่าเด็กสามารถที่จะปรึกษาหารือกันได้ อาจใช้วิธีการสอนแบบจิกซอว์ และศูนย์การเรียนรู้ หรือจะใช้การอภิปราย สมมุติสอนเรื่องสิทธิของเด็กให้เด็กสร้างสถานการณ์ สร้างบทบาทสมมุติ ให้เขาแสดง มีการพาเด็กออกไปแหล่งเรียนรู้ เช่น การเรียนอาชีพบริการ สินค้าและบริการ ซึ่งได้รับความพึงพอใจ (ครูพี)

..... เวลาทำงานกลุ่มจะแบ่งเลย ชายก็คน หญิงก็คน คนเก่งก็คน อ่อนก็คน ปานกลางก็คน เทคนิคการสอนไม่ตายตัว แล้วแต่เนื้อหาที่เราจะสอนอะไร ส่วนมากให้เด็กสืบค้น เขาชอบเทคโนโลยี ใครสืบค้นอะไรมาได้ช่วงท้ายเราจะมา comment และอธิบายร่วมกัน (ครูอาร์)

..... มีการใช้เกมเพื่อการเรียนการสอน การใช้เทคโนโลยี การศึกษาเรียนรู้นอกสถานที่ แหล่งเรียนรู้ การสอนแบบโครงงาน (ครูเอ)

2) การตั้งคำถามของครู

ครูมีข้อสังเกตประการหนึ่งเกี่ยวกับความจำเป็นและความสำคัญของการตั้งคำถามของครูซึ่งจะทำให้การจัดการเรียนการสอนมีความเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันและยังเป็นการดึงดูดความสนใจของนักเรียน

.....ถ้าเราจะทำแผนอะไรสักอย่าง เราทำให้เด็กเผชิญประสบการณ์ เราจะใช้แผนตรงนี้ เรารู้แล้วว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นอย่างไร เราจัดให้มันลงให้ถึงเด็ก เราจะทำอย่างไรให้ลงถึงเด็ก เพราะฉะนั้นครูต้องฝึกตั้งคำถาม ต้องใช้คำถามเก่งๆและใช้คำถามเยอะๆ (ครูเค)

.....เราก็จะใช้วิธีถามเด็ก เด็กจะไม่เบื่อ ไม่ได้สอนเฉพาะวิธีใดวิธีหนึ่งเท่านั้น (ครูอาร์)

.....เรามีการหารือกันระหว่างครูว่า [ในการจัดการเรียนการสอน]เราจะต้องมีการตั้งคำถาม จะต้องถามให้เด็กตอบได้ อย่างวันก่อนพาเด็กไปดูหนังเรื่องพระนเรศวร กลับมาก็ลองถามเรื่องนี้ดูว่าเด็กจะตอบได้มั้ย แล้วเด็กเขียนรายงานได้มั้ย ถ้าเราสอนประวัติศาสตร์ แล้วเด็กเขียนรายงานไม่ได้ ก็แสดงว่าเขาจับเรื่องไม่ได้ วันนั้นลองให้เด็กป. 4 ลองทำว่า ลองจับเอาเศรษฐกิจพอเพียงเข้ากับพระนเรศวรได้มั้ย เป็นต้น (ครูเค)

....ในการเรียนการสอนมีการตั้งคำถาม ซึ่งการตั้งคำถามจะเชื่อมโยงไปถึงหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง เชื่อมโยงไปกับกิจกรรมอื่น ๆ โครงการอื่น ๆ เช่น เรื่องของการสอน วิธีสอนโครงการ เราเอามาใช้ในการจัดการเรียนการสอนสังคม นอกจากโครงการแล้ว มีเผชิญประสบการณ์ที่ให้ไปเรียนที่แหล่งเรียนรู้เลย ไปเรียนที่วัด และการเรียนแบบร่วมมือ ซึ่งจะช่วยให้เน้นที่ผู้เรียน (ครูเค)

..... สมมุติเราจะสอนเรื่องความสำคัญของศาสนา เราสอนเสร็จมันก็ไม่ลงถึงเด็ก แต่ถ้าเราว่า หนูไปวัดแล้วเป็นอย่างไร มันต้องขึ้นอยู่กับคำถามของครู เช่น ไปวัดแล้วไปทำอะไรเป็นอย่างไร เอาอาหารไปวัดแล้วสบายใจมั๊ย ทำอาหารเองมั๊ย มันจะช่วยให้ได้รู้จักการคิดและการตอบ การทำอาหารต้องใช้ความรู้มั๊ย ใส่ความรู้อะไรบ้าง ใช้เงินแค่ไหน เราได้คุยได้ถามมันก็จะโยงไป เรื่องปรัชญาและคุณธรรม แล้วแม่ช่วยทำ มันเรื่องความสามัคคีมั๊ย เราโยงไปเสร็จเด็กก็จะได้ แต่ถ้าเราไม่โยงเด็กก็จะไม่สามารถตอบได้ (ครูเค)

3) การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ

เป็นที่น่ายินดีว่าครูจำนวนหนึ่งเห็นความสำคัญของการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ และมีความสุขกับการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ อย่างไรก็ตาม พบว่า ครูส่วนใหญ่เห็นว่าการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการยังทำได้น้อย

..... การบูรณาการนี้ช่วยได้มาก และครูบริหารจัดการได้ โดยเฉพาะการบูรณาการ ที่สามารถทำได้ทั้งภายในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ฯ ที่ครอบคลุมหมดทั้ง 5 สาระ และบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระ จึงเห็นว่าหลักสูตรปัจจุบันเป็นสิ่งที่ดีซึ่งการบูรณาการ ทำได้สะดวกขึ้น เพราะงานสอนของครูส่วนใหญ่ไม่ใช่ว่าจะรับผิดชอบสาระใดสาระหนึ่ง (ครูดี)

..... ใช้การบูรณาการเข้ามาช่วยจะได้ดีมาก เราอย่าสอนแบบแยกสาระ อย่างเช่นเรา สอนภูมิศาสตร์ เราก็จะสามารถยืดโยงไปหาเรื่องเศรษฐกิจได้ ก็ไปหาเศรษฐศาสตร์ อย่างเช่นเราสอนภูมิศาสตร์ เราก็เอาพื้นที่สภาพชุมชน บริบทของบ้านเราว่ามันเป็น ลักษณะอย่างไรบ้าง ภูมิอากาศเป็นยังไง และโยงไปสู่เศรษฐกิจในชุมชน (ครูเอม)

..... ที่สำคัญเราอย่าลืมว่า สังคมศึกษามีสาระทั้งหมดอยู่ 5 สาระ เช่น ศาสนา สามารถบูรณาการกับหน้าที่พลเมืองได้เป็นอย่างดี ขณะเดียวกันเรื่องของเศรษฐกิจ พอเพียงเป็นเรื่องเศรษฐศาสตร์ และมารวมกับการดำเนินชีวิตในสังคมด้วย (ครูดี)

..... สังคมเป็นวิชาที่มีเนื้อหาเยอะ ถ้าจะสอนให้หมดจริงๆต้องใช้วิธีการบูรณาการ บูรณาการส่วนใหญ่คือทำในกลุ่มสาระเดียวกัน (ครูพี)

..... ทำบูรณาการต่างกลุ่มสาระ รวมทั้งการยืดหยุ่นชั่วโมงการสอนรายวิชาต่างๆได้ เช่น บูรณาการกับภาษาไทยซึ่งทำได้เป็นอย่างดี เช่น สมมุติว่าสัปดาห์นี้ เราไปห้อง

สัปดาห์ 1 ชั่วโมงแต่เวลาไม่พอ เราก็เอาชั่วโมงภาษาไทยพ่วง คราวหน้าที่ต้องเรียน ประวัติศาสตร์ก็มาเรียนภาษาไทย นอกจากนี้ภาษาไทยบางตัวชีวิตไม่ติดเนื้อ ก็เอามาใช้จัด เช่นการเขียน เราก็ให้เขียนบรรยายเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ก็ได้ (ครูเค)

..... ประเด็นเนื้อหาวิชาสังคมศึกษามีจำนวนมาก ซึ่งครูจำนวนหนึ่งไม่ทำการสอนแบบ บูรณาการจึงสอนไม่ทัน ก็คุณไม่จับเนื้อหาที่มันซ้ำซ้อนไปอยู่ด้วยกัน แต่ถ้าคุณจับเนื้อหา ที่มันซ้ำซ้อนไปอยู่ด้วยกัน มาเรียนในหน่วยเดียวกัน ก็จบ (ครูที)

..... ถ้าสอนให้ประสบความสำเร็จคุณต้องสอนตามตัวชีวิต แล้วเอาเนื้อหาไป[เกี่ยว]ดองกัน เนื้อหาสามารถจะบูรณาการกับหลายสาระหรือหลายวิชาได้ ที่สำคัญก็คือว่าเรากำลังทำคน ให้เป็นคน วิชาสังคมเป็นวิชาที่สร้างคนให้เป็นคนจริง ๆ เพราะฉะนั้นต้องทำให้ได้ ต้องฝาก ความหวังไว้กับวิชาสังคม สร้างคนให้เป็นคน สร้างมนุษย์ให้เป็นมนุษย์ (ครูเจ)

2.2.3 การจัดการเรียนการสอนสาระศาสนา ศีลธรรม และจริยธรรม

เนื่องจากสาระศาสนา ศีลธรรม และจริยธรรมเป็นสาระที่มีเนื้อหาจำนวนมาก ครูจึงกล่าวถึงการ จัดการเรียนการสอนสาระนี้อย่างกว้างขวาง พร้อมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะการปฏิบัติงานของ ตน ดังนี้

1) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างหลากหลาย

ครูเน้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างหลากหลายเพื่อสร้างความสนใจของนักเรียน มากกว่าการสอนแบบบรรยายซึ่งจะทำให้ให้นักเรียนเบื่อหน่ายต่อเนื้อหาสาระพระพุทธศาสนาซึ่งมีจำนวน มาก

.....พระพุทธศาสนาเนื้อหาเยอะมาก แต่เพื่อให้นักเรียนสนใจกิจกรรม ก็จะทำเป็น หนังสือเล่มเล็กบ้าง จะเป็นภาพการ์ตูนบ้าง อะไรบ้าง เด็กจะได้ไม่เบื่อ เป็นหนังสือพับ วิชาอื่นๆ ก็ทำเหมือนกัน ประวัติศาสตร์เนื้อหาเยอะแต่มีแค่ตัวชีวิตเดียว ตัวมาตรฐานเดียว แต่ว่าเนื้อหา เป็นเนื้อหาที่น่าเบื่อ เราจะต้องหากิจกรรมอื่นมาให้ เพราะไม่อย่างนั้นมันก็จะเป็นการบรรยาย เฉยๆ (ครูเค)

..... กิจกรรมอื่นที่หามาต้องใช้ internet ช่วย ให้ค้น ใช้ห้องสัปดาห์ และผู้เรียนมี แนวโน้มเล่นกิจกรรมเสริมที่เห็นได้ชัดเจนคือการสอนโดยใช้โครงงานคุณธรรม ให้นักเรียนมี โอกาสได้ทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน ความใกล้ชิดระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน และนักเรียน มีจิตสานึกสาธารณะมากยิ่งขึ้น (ครูวัน)

2) เน้นการฝึกปฏิบัติเพื่อให้บรรลุตัวชีวิต

ครูได้เน้นการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาด้วยการฝึกปฏิบัติเพื่อให้นักเรียนได้บรรลุตัวชีวิตได้ อย่างแท้จริง

..... ที่ว่าไม่บรรลุตัวชีวิตก็ไม่ทุกชั้น บางชั้นให้เด็กปฏิบัติเกี่ยวกับเรื่องศาสนพิธีได้ เด็กจะต้องอาราธนาศีล อาราธนาธรรมได้ ครูต้องเรียกเด็กมาท่องให้ได้ แต่บางห้องก็ไม่ท่อง เมื่อไม่ท่องตัวชีวิตก็ไม่ผ่าน ไม่ถึงเกณฑ์ ซึ่งเด็กจะต้องไปปฏิบัติได้ (ครูดี)

..... แต่ตอนนี้ทุกสายชั้น เอาเด็กไปวัดทุกวันพระ วันพระนี้ชั้น ป.1 พระนี้ ป.2 พระนี้ ป.3 พอไปถึงหลวงพ่อก็จะให้เด็กสวดมนต์ เรามีการคุยกับหลวงพ่อไว้ก่อน ไปคุยกับหลวงพ่อก่อน ว่าให้ตัวชีวิตนี้ผ่าน เราเป็นโรงเรียนวิถิปุทธต้องการให้เด็กใกล้ชิดวัดโดยไปเฉพาะวันพระไปทีละชั้น วันพระเด็กจะเสียเวลาเพียงชั่วโมงเดียวเพราะเด็กไปวัด 7.00 น. หน้าที่ของใคร สัปดาห์นั้นต้องมาเช้า เพราะต้องไปวัด เด็กต้องทำพิธีอาราธนาศีล อาราธนาธรรมด้วยตนเอง ต้องฝึกการกราบไหว้ เด็ก ป. 1 ยังไม่ค่อยได้ แต่ ป. 5-6 ไม่มีปัญหา มันจะลงตามตัวชีวิตได้ ช่วงแรกๆ ยังไม่ค่อยพร้อม พอทำไประยะหนึ่งก็ส่งผล เด็กก็ ok การนั่ง การไหว้ การสวดมนต์ เรียบขึ้น เรียบร้อยขึ้น แต่ยังไม่ได้ 100 เปอร์เซ็นต์ (ครูเค)

3) การเชิญครูพระ

แม้การเชิญครูพระมาสอนเป็นวิธีการที่ดี และโรงเรียนบางแห่งก็ประสบผลสำเร็จ แต่โรงเรียนบางแห่งยังมีประเด็นที่ต้องปรับปรุงแก้ไข โดยครูมีข้อสังเกตว่า

..... เป็นโรงเรียนวิถิปุทธเอาหลักสูตรให้พระมาสอนแค่นี้ไม่จบ พระก็ไม่ได้จบทางวิชาครู พระเองก็ยังไม่เข้าในหลักสูตรที่มาสอน ต่อให้ท่านจะสอนอะไรพอมาสรุปแล้วเด็กไม่ได้ ครูเองพอพระมาสอนสบาย แต่ที่จริงครูต้องเป็นที่เลี้ยง พระคุณเจ้าสอนครูควรจะให้เนื้อหาหลักสูตรให้สอนเรื่องนี้ น่าจะสอนในลักษณะใด แต่พระเก่งบางองค์ท่านเข้าใจ ท่านทำสื่อมาอย่างดีมาก ท่านจะเก่งเทคโนโลยี ถ้าพระเข้าใจเราก็ยอมรับ (ครูอาร์)

4) การมอบหมายให้นักเรียนสรุปบทเรียน

การมอบหมายให้นักเรียนร่วมกันสรุปบทเรียนแล้วนำเสนอรายงานด้วยคอมพิวเตอร์เทคนิคต่างๆ ทำให้บทเรียนพระพุทธศาสนาทันสมัย และนักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนมากขึ้น

..... บางเรื่องที่เนื้อหาหนักเกินไป อย่างเช่น สารพระพุทธศาสนาในชั้น ม.2 การเผยแพร่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศเพื่อนบ้าน เราก็จัดกลุ่มเด็กโดยจับฉลาก จัดตามความพอใจ ครูไม่จัดให้ แล้วก็ให้เขาไปค้นหาข้อมูล แล้วก็ให้เขามานำเสนอด้วย power point หรือส่งให้ครูทาง e-mail ก็ได้ แล้วครูจะดูว่าอันไหนเป็นยังไงแต่ละเฟรมเป็นยังไง จะสอดแทรกภาพได้อย่างไร และก็ไปคุยกับครูที่สอนคอมพิวเตอร์ว่าสอนเด็กนักเรียนสอดแทรกภาพ โดยขออนุญาตให้เขาใช้คอมพิวเตอร์ค้นหาข้อมูล เราก็จะบอกว่าในเฟรมสุดท้ายจะต้องพูดอะไร เขาค้นจากอะไร เว็บไซต์ชื่ออะไร (ครูเอ็ม)

2.2.4 การใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการเรียน

ในปัจจุบัน ครูได้ให้ความสำคัญอย่างมากในการนำสื่อ เทคโนโลยี และภูมิปัญญาในท้องถิ่นมาใช้ เพื่อจัดการเรียนการสอนอย่างกว้างขวาง

..... มีการใช้สื่อมาก เช่น ข่าว สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน บทความ แหล่งเรียนรู้ในห้องเรียน แบบเรียน อินเทอร์เน็ต สื่อเทคโนโลยีการสอนสังคม ทำให้บทเรียนน่าท้าทาย (ครูวัน)

..... สื่อควรจะมีหลากหลายโดยเฉพาะวิชาสังคมศึกษา เราสามารถโหลดในยูทูปเก็บไว้ ตรงกับ เนื้อหาที่เราจะสอนเราหยิบมาใช้ได้ทันที แต่ถามว่ามีปัญหากับชั้นอื่น ๆ มั้ย ชั้นอื่นเขาเทคโนโลยีไม่ถึง ครูเองก็ยังเป็นครูโบราณ ครูเก่าใช้เทคโนโลยีไม่เป็นก็ยังมี ซึ่งตรงนั้นมันเป็นข้อจำกัดที่ เปลี่ยนแปลงได้ยากในเรื่องของตัวบุคคล แต่ถ้าสมมุติว่าเขาสามารถปรับตัวได้ สามารถใช้ เทคโนโลยีได้ การสอนสังคมน่าจะเป็นวิธีที่ง่ายมากขึ้น และไม่น่าเบื่อ (ครูเจ)

..... เรื่องสื่อการเรียนการสอนมีเพียงพอ ของห้องสื่อก็มี ไม่น่าหนักใจ (ครูหนึ่ง)

..... เน้นสื่อที่เป็นเทคโนโลยี คลิปวิดีโอ เพื่อสร้างความน่าสนใจแก่ผู้เรียน (ครูที)

..... เรียนจากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น จากปราชญ์ชาวบ้าน (ครูดี)

..... ครูจะใช้ IT เข้ามาช่วย เอาข่าวและเหตุการณ์ปัจจุบันมาสอน เช่น สอนภูมิศาสตร์ ก่อนหน้านั้นมีแผ่นดินไหวครั้งใหญ่ที่สุด เราก็อธิบายมาเป็นประเด็นในการพูดกับนักเรียน และเราควรสอนลึกลงไปว่าถ้าเหตุการณ์นี้เกิดในท้องถิ่นเรา เราจะมีวิธีการป้องกันยังไง ไม่ใช่บอกแต่ที่เกิดจากรอยเลื่อนอะไร เพราะว่าแผ่นดินไหวทางภาคเหนือเป็นเรื่องใกล้ตัว และไม่กี่วันที่ผ่านมา มีข่าวจากกรมอุตุนิยมวิทยาว่าบ้านเราก็เป็นส่วนหนึ่งของรอยเลื่อน (ครูเอม)

..... ปัจจุบันสื่อ โดยเฉพาะสื่อทางด้าน IT จะเข้ามามีส่วนช่วยคุณครูเราได้มาก โชคดีตรงที่ว่า โรงเรียนเราได้รับงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ ได้ทั้ง school online มีกระดานอัจฉริยะ มีทั้งสื่อคอมพิวเตอร์ สิ่งเหล่านี้นำมาใช้ได้ (ครูโอ)

..... เฉพาะสังคมศึกษาระดับ ม.3 ของโรงเรียนที่สอน คะแนน NT เราจะอยู่ในระดับสูงกว่า เขตพื้นที่ ประมาณ 2 – 3 ปีมาแล้ว เขาก็จะชอบการเรียนแบบนี้ ให้เขาทำบันทึก มีแต่ powerpoint เพราะความสนใจเขาจะสั้น (ครูเอม)

..... อีกอย่างที่เราอยากสนับสนุนคือโครงการวังไกลกังวล เพราะที่ใช้สอนตั้งแต่อายุโรงเรียนเดิม ในแต่ละสาระครูผู้สอนเขาจะเตรียมเนื้อหาเป็นอย่างดี สื่อจัดหาให้ ในเวลา 50 นาที เด็กก็จะได้ เรียนรู้ไปด้วยกัน แต่นั่นก็คือครูต้องมีห้องเรียน ไม่ใช่ที่นั่งนักเรียนอยู่กับโต๊ะ ครูต้องศึกษามา ก่อนว่าในคาบนี้ครูจะบอกนักเรียนทำกิจกรรมอะไร จะต้องมีใบงานให้ตรงกับสื่อ (ครูโอ)

อย่างไรก็ตาม ครูจะให้ความสำคัญต่อสื่อที่เป็นของจริงและภาพเคลื่อนไหว สถานการณ์จริง ซึ่งทำให้การจัดการเรียนการสอนได้ผลดียิ่งขึ้นโดยเฉพาะกับเด็กชั้นเริ่มต้นระดับประถมศึกษา

..... หนูสอน ป. 1-2 ส่วนมากจะใช้ของจริงมากกว่า คือต้องใช้แบบรูปธรรม ครูอยากให้เด็กได้เห็นของจริง ให้เด็กเกิดความเข้าใจอย่างเช่น สอนเรื่องของเศรษฐศาสตร์ สินค้าและบริการ ครูก็จะเอาสินค้าจริงๆมาให้เด็กดูและการบริการในชุมชนของเรา เช่น ร้านตัดผม อยู่ซ่อมรถ คือเราจะพูดในสิ่งที่เขาเข้าใจและรับรู้ได้ อย่างเช่น สอนเรื่องเครื่องหมายคุณภาพสินค้า ก็จะเอาขนม ของกินต่างๆ และให้เด็กช่วยนำสิ่งของมา ซึ่งสร้างความน่าสนใจให้แก่เด็กได้อย่างดี (ครูพี)

..... แต่ถ้าต้องสอนเรื่องที่เป็นนามธรรม เด็กก็จะเข้าถึงได้ยากหน่อย ซึ่งต้องใช้เวลาเยอะ ส่วนใหญ่คือการทำกิจกรรมกลุ่ม เนื้อหาที่ยากเกินไปจะค้นจากอินเทอร์เน็ต ให้เด็กได้ดู เช่น สอนเรื่องภูมิศาสตร์จะเอาแผนที่ รูปป่าไม้ มาให้เด็กได้ดู (ครูพี)

..... ถ้าสมมุติว่าเราเรียนเรื่องอุทกภัย เรื่องภัยพิบัติ เรื่องอะไร เขาเห็นของจริง เด็กชอบมาก และเราสามารถนำไปบูรณาการกับวิชาวิทยาศาสตร์หรือวิชาอื่นๆ ได้ โดยเฉพาะครูประจำชั้นสามารถที่จะเอาตัวนี้เป็นแกนกลางได้ เราสามารถไปหาสาระอื่นได้ด้วย (ครูที)

..... อย่างเช่นครูสอนเกี่ยวกับวิชาเศรษฐศาสตร์ ปัจจัยในการผลิต เราก็จะพาเด็กไปดูงานที่โรงงานที่อยู่ใกล้โรงเรียน และเอาความรู้ที่ได้มาคุยกัน หรือไม่บางทีก็พาเด็กไปเดินตลาด เนื่องจากโรงเรียนอยู่ใกล้ตลาด ดูปัจจัยการผลิต การค้ำทุ่น วิทยากรคือคนในร้าน วิชาสังคมศึกษามีสื่อการเรียนรู้อยู่เยอะมาก เราใช้ได้ทั้งหมดเลย เยอะกว่าทุกวิชา ภารโรงก็ช่วยได้ เช่นเรื่องอาชีพในชุมชน ให้ภารโรงพูดคุยได้ (ครูอาร์)

ทั้งนี้ ข้อมูลจากแบบสอบถามแสดงให้เห็นว่าครูมีความเห็นด้วยในระดับมากกว่า ครูมีความเข้าใจเกี่ยวกับการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางฯ กลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ ($\bar{X} = 3.73$ S.D. = 0.61) โดยเห็นว่ามาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้ กลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ ช่วยพัฒนาและส่งเสริมทักษะการคิดให้กับผู้เรียน ($\bar{X} = 3.85$ S.D. = 0.61) ครูมีความสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสังคมศึกษาด้วยรูปแบบหลากหลาย ($\bar{X} = 3.75$ S.D. = 0.64) โดยนักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.71$ S.D. = 0.74) อย่างไรก็ตาม ครูก็เน้นจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบบรรยายเป็นหลัก เพราะเนื้อหาสาระ ที่หลักสูตรแกนกลางฯ กำหนดมาให้มีจำนวนมาก ($\bar{X} = 3.73$ S.D. = 0.71) นอกจากนี้ ครูได้ใช้แนวทางตามหนังสือของสำนักพิมพ์เป็นหลักในการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา ($\bar{X} = 3.64$ S.D. = 0.71) และการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการยังทำได้น้อย ($\bar{X} = 3.51$ S.D. = 0.85) ดังรายละเอียดตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 แสดงคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นด้านการจัดการเรียนการสอน

รายการ	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
1) ความเข้าใจของท่านเกี่ยวกับการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางฯ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ฯ	3.73	0.61	เห็นด้วยมาก
2) มีการจัดฝึกอบรมครูด้านการออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของหน่วยงานต้นสังกัด	3.59	0.83	เห็นด้วยมาก
3) ท่านใช้แนวทางตามหนังสือของสำนักพิมพ์เป็นหลักในการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา	3.64	0.71	เห็นด้วยมาก
4) การเน้นจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบบรรยายเป็นหลัก เพราะเนื้อหาสาระ ที่หลักสูตรแกนกลางฯ กำหนดมาให้มีจำนวนมาก	3.73	0.71	เห็นด้วยมาก
5) ครูมีความสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสังคมศึกษาด้วยรูปแบบหลากหลาย	3.75	0.64	เห็นด้วยมาก
6) การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการยังทำได้น้อย	3.51	0.85	เห็นด้วยมาก
7) นักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอน	3.71	0.74	เห็นด้วยมาก
8) การสนับสนุนด้านการเรียนการสอนของผู้บริหารโรงเรียน	3.61	0.89	เห็นด้วยมาก
9) มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ ช่วยพัฒนา และส่งเสริมทักษะการคิดให้กับผู้เรียน	3.85	0.61	เห็นด้วยมาก
10) ครูได้รับการสนับสนุนให้ทำงานด้านวิชาการร่วมกันอย่างเป็นเครือข่ายเพื่อวางแผนการจัดการเรียนรู้ จัดทำสื่อ และประเมินผล การเรียนรู้ร่วมกัน	3.66	0.79	เห็นด้วยมาก

2.3 การวัดและประเมินผล

จากการสัมภาษณ์ครู พบว่า ครูได้ดำเนินการวัดและประเมินผลเพื่อตรวจสอบว่านักเรียนได้เรียนรู้บรรลุตามตัวชี้วัด ด้วยวิธีการหลากหลายและอาจวัดหลายครั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้เน้นการวัดตามสภาพจริง จากกระบวนการทำงาน และชิ้นงานหรือผลงานนักเรียน

2.3.1 การวัดและประเมินผลด้วยวิธีการหลากหลาย

ครูได้กล่าวถึงการวัดและประเมินผลด้วยกระบวนการหรือวิธีต่างๆ ทั้งการเขียน การสัมภาษณ์ และการสังเกตจากการทำกิจกรรม

..... เราจะใช้วิธีการที่หลากหลาย ไม่เจาะจงว่าคุณต้องทำตัวนี้ให้ได้ อย่างเช่นวิชาสังคมศึกษา เด็กบางคนถ้าเขียนไม่ได้ เราจะเรียกมาคุย ถามเขาให้เขาอธิบายแทน บางคนไม่ส่งงาน บางทีถามต่อหน้าเพื่อนให้เขาอธิบายแล้วครูจะเป็นคนคอมเมนต์ ให้เด็กทำงานเป็นทีม

จะมีเนื้อหาให้เด็กศึกษาเรื่องนี้ คุณได้อะไร แล้วมาสรุปและนำเสนอ คนนี้วาดไม่ได้ เขียนไม่ได้ เขาจะฟังเพื่อน เขาจะพูดได้ บางที่ช่วยระบายสี เขาจะได้ฟังด้วย เด็กช่วยๆ กัน (ครูอาร์)

..... จะวัดก่อนจัดกิจกรรม พอจัดกิจกรรมก็จะสังเกตเด็กในการทำกิจกรรม สมมุติว่าเราต้องการให้เด็กเรียนรู้ในเรื่องนี้ เด็กสามารถตอบคำถามและปฏิบัติได้หรือไม่ อย่างเช่นสิทธิของเด็ก เด็กเข้าใจและแยกได้ว่าอันไหนเป็นสิทธิที่มีอยู่ อันไหนเป็นสิทธิที่ได้รับการปกป้อง (ครูที)

..... วัดและประเมินผลตามสภาพจริง เน้นการประเมินจากผลงานนักเรียนและจากการให้ความร่วมมือในชั้นเรียน แบ่งการประเมินตามระเบียบการประเมินผล (ครูเอ)

..... การวัดและประเมินผลไม่มีปัญหา ในชั่วโมงสอนเรามีแบบฝึกที่ตรงตามตัวชี้วัดอยู่แล้ว ยึดตามตัวชี้วัดอยู่แล้ว ประเมินไปตามสภาพของเด็ก (ครูหนึ่ง)

2.3.2 การวัดและประเมินผลหลายครั้ง

ครูได้กล่าวถึงการวัดและประเมินผลที่นักเรียนอาจไม่ประสบผลสำเร็จในครั้งเดียว จึงอาจมีการสอนซ่อมเสริมและประเมินผลหลายครั้งเพื่อให้นักเรียนผ่านตัวชี้วัด

..... ถ้าครั้งเดียวไม่ได้ผล ต้องวัดหลาย ๆ ครั้ง ไม่งั้นตกหมด บางทีหน่วยนี้ทดสอบ 5 ครั้ง ข้อสอบไม่เหมือนกัน เพื่อให้เขาได้คะแนน และจุดประสงค์นั้นจะได้ผ่านโดยจะไม่เอาแบบว่าข้อ 1 ข้อ ก แบบนี้ไม่เอา รายงานต้องเขียน วัดผลตามสภาพจริงเพราะว่าเวลาให้คะแนนก็ทำอย่างนั้น ให้เด็กทำรายงานมาใบหนึ่ง ให้เด็ก ตอบคำถาม ถ้าหากว่ามันมีข้อถูกต้องสวยงาม ถ้าถูกต้องแต่ไม่สวยงามก็จะถูกหักคะแนน เพราะถือว่ายังไม่เข้าใจบริบทนั้น (ครูดี)

..... พอเรียนเสร็จปั๊บเราก็วัดผล เด็กได้ตามตัวชี้วัดเราก็ ok เมื่อเด็กไม่ผ่านเราก็ซ่อมเสริม เมื่อเวลาผ่านไประยะหนึ่งเราก็วัดตาม สอบใหม่ สอนเนื้อหาแบบสั้น ๆ คือการที่เราสอนย้ำซ้ำทวน เด็กจะได้ (ครูที)

..... ที่จะต้องระมัดระวังก็คือในเรื่องที่จะทำอย่างไรให้เด็กวิเคราะห์เป็น เพื่อที่จะไปทำข้อสอบ O-NET ได้ นี่คือจุดที่เป็นปัญหาใหญ่ ยากหม้อใหญ่สำหรับครูทุกคนทุกท่าน ข้อทดสอบที่ออกมาไม่ใช่ไม่ตรง เขาไม่เอาเนื้อหา เขาเอามาตรฐาน จะไปโทษเขาก็ไม่ได้ และตัวเองก็เป็นเหมือนกับเครือข่ายของ สทศ. ออกข้อสอบให้เขามา 2 ปีแล้ว การที่เราจะสอนเด็กไปตรงนั้น เราจะไปติงเขาว่าเอาเนื้อหาจากกรุงเทพฯ วัด เด็กเลยไม่ได้ แต่จริงๆเขาเอามาตรฐาน (ครูเอม)

..... ถ้าครูทำได้ จะรู้ว่าเราจะวัดนักเรียนในลักษณะอย่างไร ว่าตัวชี้วัดเขาต้องการตัวนี้ ทำอย่างไรถึงจะบรรลุตัวชี้วัด ตัวมาตรฐาน ตัวนี้ แค่นี้เอง ถ้าครูทำได้ก็ชอบ (ครูอาร์)

ทั้งนี้ ข้อมูลจากแบบสอบถามครูได้แสดงความคิดเห็นในระดับมากกว่าต้องการเรียนรู้เกี่ยวกับ การวัดและประเมินผลตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในรูปแบบต่างๆ ($\bar{X} =$

3.91 S.D. = 0.62) โดยควรวัดและประเมินผลคุณภาพนักเรียนตามตัวชี้วัดที่หลักสูตรกำหนด (\bar{X} = 3.84 S.D. = 0.61) มีการเน้นการประเมินชิ้นงานของนักเรียนเป็นหลัก (\bar{X} = 3.71 S.D. = 0.65) และครูเห็นด้วยในระดับปานกลางว่าการวัดและประเมินผลคุณภาพนักเรียนตามหนังสือของสำนักพิมพ์ที่อยู่แล้ว (\bar{X} = 3.46 S.D. = 0.71) อย่างไรก็ตาม ครูมักใช้การวัดและประเมินผลด้านองค์ความรู้มากกว่าทักษะ กระบวนการคิด เพราะเนื้อหาจำนวนมาก (\bar{X} = 3.82 S.D. = 0.55) และเห็นว่าการวัดผลระดับชาติยังเน้นการวัดด้านความรู้ (\bar{X} = 3.89 S.D. = 0.68) ดังรายละเอียดตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 แสดงคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นด้านการวัดและประเมินผล

รายการ	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
1) ความต้องการเรียนรู้เกี่ยวกับการวัดและประเมินผลตามหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในรูปแบบต่างๆ	3.91	0.62	เห็นด้วยมาก
2) การวัดและประเมินผลด้านองค์ความรู้มากกว่าทักษะกระบวนการ คิด เพราะเนื้อหาจำนวนมาก	3.82	0.55	เห็นด้วยมาก
3) วัดและประเมินผลคุณภาพนักเรียนตามตัวชี้วัดที่หลักสูตรกำหนด	3.84	0.61	เห็นด้วยมาก
4) การวัดและประเมินผลคุณภาพนักเรียนตามหนังสือของสำนักพิมพ์ ที่อยู่แล้ว	3.46	0.71	เห็นด้วยปานกลาง
5) ครูเน้นการประเมินชิ้นงานของนักเรียนเป็นหลัก	3.71	0.65	เห็นด้วยมาก
6) การวัดผลระดับชาติยังเน้นการวัดด้านความรู้	3.89	0.68	เห็นด้วยมาก

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับหลักสูตรและการเรียนการสอนสังคมศึกษาตามหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ตามปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในโรงเรียน

ผลการสัมภาษณ์เรื่องความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับหลักสูตรและการเรียนการสอนสังคมศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ตามปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในโรงเรียน พบว่า ครูมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรเป็นส่วนใหญ่ รู้สึกมีความสุขในการสอน แต่ครูก็ได้ตระหนักถึงจุดอ่อนของหลักสูตรกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมบางประการ เช่น เนื้อหา กว้าง และมีจำนวนมาก โดยเฉพาะสาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรมรายละเอียดดังนี้

3.1 ความพึงพอใจของครูต่อหลักสูตร

หลังจากที่กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยครูได้ทำงานด้วยหลักสูตรนี้มา 6 – 7 ปีแล้ว ครูได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจในหลักสูตรที่อิงมาตรฐานและตัวชี้วัดเป็นหลัก ซึ่งมีครูทั้งที่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วย ดังนี้

..... ชอบมาก ชอบตัวชี้วัด เพราะว่ามันเห็นเลยว่าเราต้องการอะไร เห็นเป้าหมายที่เราจะเดินไป เราต้องการ k [knowledge] อย่างไร ต้องการ p [practice] อย่างไร เราต้องการ a [attitude] ยังไง ชัดเจน (ครูเจ)

..... มีความพอใจ เนื่องจากได้มีการกำหนดสาระแกนกลางให้ผู้เรียน ตามลำดับความยากง่าย และ มีการกำหนดตัวชี้วัดชัดเจน (ครูวัน)

..... [เข้าใจหลักสูตร] ชัดเจน เกือบถึงร้อย มีความสุขที่จะสอน เราดีใจที่แยก เราไม่ต้องกังวลว่า เปิดเทอมใหม่จะใช้หนังสือของสำนักพิมพ์ไหนดี เนื้อหาดีมัย เพื่อให้เด็กไปสอบ o-net อย่างนี้ ไม่ใช่ ไม่มีหนังสือเราสอนได้ ถ้าเราเอาเนื้อหาที่เขากำหนดไว้ในหลักสูตรมาตรฐานเป็นตัวตั้ง มาตรฐานนี้ ตัวชี้วัดที่ 1 เราจะให้เขาเรียนรู้มากแค่ไหน ก็มีมีความสุข (ครูอม)

..... หลักสูตรปรับมาหลายรอบ ค่อนข้างชัดเจนในเรื่องของตัวชี้วัด มันเป็นเรื่องที่ทำหายกับครู ว่าคุณสอนไปแล้วคุณจะวัดอะไร คิดว่ามันไม่ใช่ปัญหาหลัก ปัญหาอยู่ที่ว่าครูนำไปใช้ได้หรือเปล่า ครูได้ศึกษามาตรฐาน ตัวชี้วัดหรือไม่ หรือครูยึดแต่แบบเรียนสำเร็จรูป (ครูโอ)

..... ใช่ ชอบแบบกำหนดตัวชี้วัดมากกว่ากำหนดเนื้อหา หลักสูตรที่เน้นเนื้อหาเราเรียนยังไง ก็เรียนไม่จบ เพราะอะไร ตอนนี้อยู่เฉย ๆ ข้อมูลก็ชนเราอยู่แล้ว และเนื้อหาตอนนี้มัน เยอะแยะไปหมด เราอยากจะเรียนรู้อะไร เราเข้าไปค้นในกูเกิล เราสามารถเจาะเรื่องราวต่าง ๆ ให้มันตรง และลึกละเอียดเท่าไรก็ได้ ถามว่าเนื้อหายังไงที่คุณจะสอนจบ ยากมาก (ครูที)

ขณะที่มีครูหนึ่งคนได้แสดงความไม่เห็นด้วยกับหลักสูตรว่า

..... ไม่เห็นด้วยกับหลักการของหลักสูตรอิงมาตรฐาน อยากให้เบ็ดเสร็จมาเลย ตัวชี้วัดนี้ กิจกรรมนี้ เพื่อจะได้ลดภาระครู (ครูหนึ่ง)

3.2 จุดอ่อนของหลักสูตร

อย่างไรก็ตาม ครูได้กล่าวถึงจุดอ่อนของหลักสูตรกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม บางประการ เช่น เนื้อหากว้าง เนื้อหาแน่นหรือมีจำนวนมาก โดยเฉพาะสาระด้านศาสนา

3.2.1 เนื้อหากว้าง และมีจำนวนมาก

ครูได้ให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับจุดอ่อนของหลักสูตรด้านเนื้อหาซึ่งมีขอบเขตกว้าง และมีจำนวนมาก ทำให้ยากต่อการจัดการเรียนการสอนให้ครอบคลุมเหมาะสมกับเวลาเรียนที่มีอยู่ รวมทั้งเห็นว่าในระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้นควรเน้นการเรียนภาษาไทยมากกว่า

..... หลักสูตร 2551 ก็พัฒนามาจากหลักสูตร 2544 มีความชัดเจนมากขึ้น แต่เนื้อหา มันกว้างไปหน่อยในส่วนของสังคม (ครูหนึ่ง)

..... ข้อบกพร่องของหลักสูตรสังคมคือ ปริมาณเนื้อหาที่แน่นและมาก ไกลตัวนักเรียน ไม่เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย (ครูเอ)

..... ถ้าตามความคิดเห็นส่วนตัว อย่างเช่น ป.1- ป.2 อาจจะเยอะเกินไปมันน่าจะเน้น ภาษาไทยมากกว่า เพราะถ้าเด็กอ่านหนังสือได้ ทุกอย่างก็จะราบรื่น หลักสูตรปัจจุบันก็ดี

แต่ว่า บางนี้เนื้อหามันเยอะ สังคม ป.1 ป.2 ควรใช้กว้าง ๆ เช่น เรื่องธงชาติ ให้เด็กได้เห็นสภาพจริงไปเลย สอนตามของจริง (ครูพี)

..... โดยเฉพาะอย่างยิ่งตัวชี้วัดและสาระแกนกลางของสาระศาสนาฯ ที่มีจำนวนมากหรือเนื้อหาแน่นเกินไป (ครูตี)

..... ความบกพร่องคือ กำหนดเนื้อหามากเกินไป บางสาระสอนไม่ทัน เช่น ภูมิศาสตร์ (ครูเอม)

..... สาระที่มีเนื้อหาเยอะ คือสาระพระพุทธศาสนา เพราะว่าเด็กอย่าง ป.1 ป.2 เด็กคือยังอ่านหนังสือไม่ค่อยได้เขาจะเน้นภาษาไทยมาก่อน พอ ป.4 จะเน้นประวัติ คติวิธีการที่เด็กจะไม่เบื่อให้ดูการ์ตูนพระพุทธศาสนา (ครูพี)

..... [เนื้อหา] พุทธศาสนาเยอะไป โดยธรรมชาติเด็กก็ไม่ชอบอยู่แล้วแต่เราก็ต้องให้เขาเรียนเพื่อให้ถูกต้อง อย่านำให้เรียนซ้ำกัน ในชั้น ม.1 ม.2 ม. 3 บางทีเรื่องเดียวกัน อยากรู้เรื่องไหนก็เรื่องนั้นชัดเจนไปเลย ไม่ต้องมากและซ้ำกัน เด็กจะเกิดความรู้สึกเบื่อ (ครูหนึ่ง)

..... ไม่ว่าตัวหลักสูตร ตัวอะไรต่าง ๆ ไม่ได้ยึดอัด แต่ที่ยึดอัดคือพระพุทธศาสนาอย่างเดียว มีเนื้อหาเยอะเกินไป และมันไม่เหมาะกับครู ไม่เหมาะกับนักเรียน บางเรื่องต้องเอาพระมา หรือเกจิอาจารย์ เช่น การบริหารจัดการ เด็กเจริญปัญญา ขนาดครูยังไม่ได้ เอาแค่จุดประสงค์ผ่านก็พอ ยึดตัวชี้วัดในมาตรฐานการเรียนรู้ เนื้อหามากเกินไป บางทีเด็กไม่จำเป็นต้องรู้ เข้าใจว่าเขาเจตนาอยากให้เด็กเป็นพลเมืองดีในสังคม แต่ว่าบางทีมันมากเกินไปสำหรับเด็ก มันทำไม่ได้จริงเหมือนอย่างที่พระสงฆ์ปฏิบัติ พอเยอะมากก็ไม่ได้ปฏิบัติ ตัวชี้วัดควรเข้าใจง่ายและทำได้ด้วย แต่พระพุทธศาสนา ทิ้งเปล่าๆ เนื้อหาพระพุทธศาสนา ศึกษาเรียนรู้ได้ แต่ไม่สามารถทำให้เด็กบรรลุได้ (ครูตี)

..... สาระพระพุทธ มั่นเยอะมาก มันซ้ำซ้อนจริง เช่นเรื่องวันสำคัญ คือเขาเรียนตั้งแต่ ป.1 ถึง ม.3 มันก็จะไม่หนีวันสำคัญไปไหนเลย ทำยังไงเราถึงจะทำให้เด็กของเราซึมซับ ไม่ต้องมาท่องเป็นนกแก้ว นกขุนทอง ให้เขารู้เลยว่ามันมีความหมายยังไง เราจะทำกิจกรรมอะไรในวันสำคัญ เหล่านี้บ้าง ทำแล้วมันมีประโยชน์ต่อตัวเรา ต่อชุมชน ต่อครอบครัวยังไง น่าจะเป็นจุดนี้มากกว่าถามว่าเนื้อหาเยอะมั๊ย เราก็ให้ทำสรุปเป็นสปีปมา เป็น powerpoint แล้วครูจะให้เวลานำเสนอ มันช่วยได้แทนที่เราจะมานั่งอธิบายว่านี่คืออะไร (ครูเอม)

3.2.2 ตัวชี้วัดเป็นนามธรรม วัดและประเมินผลยาก

ครูให้ข้อสังเกตว่าในการจัดการเรียนการสอนสาระศาสนาฯ นั้น สามารถตอบสนองตัวชี้วัดได้เพียงบางส่วนเท่านั้น ทั้งยังจัดกิจกรรมการเรียนให้บรรลุตัวชี้วัดได้ยากเนื่องจากความเป็นนามธรรมของตัวชี้วัดซึ่งวัดได้ยาก เช่น การให้นักเรียนเกิดความรู้สึกชื่นชม หรือเห็นคุณค่า เป็นต้น

.....[ดิฉัน] สามารถตอบสนองตัวชี้วัดได้ประมาณ 60-70% อย่าง ป.1 บอกประวัติสั้นๆ เขาสามารถที่จะบอกได้ แต่ชื่นชม สำหรับเด็ก ป. 1 ก็ถือว่ายาก บอกความหมายได้ การเห็นคุณค่า

มันลึกมาก ครูบางคนยังไม่เห็นเลยแล้วเด็กจะได้ยังไง วิทยาก วัตแบบผ่านๆ พอได้ การเห็นคุณค่าได้ต้องออกมาจากใจ แม่เมตตาสวดมนต์ให้ได้ทำเป็นประจำไหม เชื่อกพฤกษกรรมตนเอง เชื่อกมา 100% ได้สวดมนต์จริงไหม แบบสำรวจให้ผู้ปกครองกรอกว่าเด็กทำจริงไหม เราวัดแล้วก็คือผ่าน แต่ให้เห็นคุณค่าที่อยู่ในใจของชาวพุทธจริงๆ เท้าไหร่ ก็พยายามทำให้มันทะลุอย่างน้อยเดือนนึงให้มันได้ผ่านบ้าง ได้เอากิจกรรมเข้าวัดเข้ามาช่วย ได้อะไรบ้าง (ครูเค)

.... สาระอื่น ๆ ถือว่า ถึงมีจำนวนมากก็ไม่มากเกินไป แต่ถ้ายึดเนื้อหาตามหลักสูตรที่เราจะสอน ครูเองก็ไม่มีความรู้ขนาดนั้น เวลาที่ไม่เหมาะสม เนื้อหามันเยอะไป มันไม่ใช่ช่วยเด็ก (ครูดี)

.... วิชาเศรษฐศาสตร์ ภูมิศาสตร์ หน้าที่พลเมือง ไม่มีปัญหา (ครูหนึ่ง)

.... ตัวชี้วัดของประวัติศาสตร์ลดไปตัวนึง ภูมิศาสตร์ก็ลดไปตัวนึง หลังจากที่มีการปรับปรุงไปรอบนึง ก็ถือว่าค่อนข้างที่จะ ok เหมาะกับการนำไปใช้ (ครูที)

.... นอกจากประวัติศาสตร์แล้วอื่น ๆ ที่หนักใจเรื่องตัวชี้วัดของสาระเศรษฐศาสตร์ ภูมิศาสตร์ก็มี วิทยาก แต่ที่มีปัญหาคะแนนต่ำ คือประวัติศาสตร์ที่ตอนนี้กำลังคุยกันว่าจะทำอย่างไรให้คะแนนสูงขึ้น แต่ในบางครั้งไม่ทราบว่าการประเมินต่างๆ ตรงนี้ที่อื่นเขาจะพึงพอใจหรือไม่ NT มันก็ดีอย่างหนึ่ง เป็นการกระตุ้นครูให้ครูได้ทำงาน แต่พอมองอีกทีมันเหมือนเรื่องไร้สาระ (ครูเค)

ทั้งนี้ ข้อมูลจากแบบสอบถามแสดงให้เห็นว่าครูมีความคิดเห็นในระดับมากเกี่ยวกับหลักสูตรและการเรียนการสอนสังคมศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ตามปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในโรงเรียน กล่าวคือ ครูมีความพึงพอใจในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่กำหนดตัวชี้วัดชั้นปีในระดับการศึกษาภาคบังคับโดยภาพรวม ($\bar{X} = 3.66$ S.D. = 0.70) มีการเน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ($\bar{X} = 3.95$ S.D. = 0.88) และครูมีความพึงพอใจในคุณภาพของนักเรียนที่สอน ($\bar{X} = 3.78$ S.D. = 0.66) อย่างไรก็ตาม แม้ครูมีความคิดเห็นในระดับมากเกี่ยวกับความเหมาะสมของหลักสูตรกลุ่มสาระสังคมศึกษาและวัฒนธรรม แต่ก็เห็นว่ากลุ่มสาระดังกล่าวโดยภาพรวมมีจำนวนเนื้อหาและความกว้างของสาระการเรียนรู้แกนกลางในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$ S.D. = 0.60) โดยเฉพาะอย่างยิ่งจำนวนเนื้อหาและความกว้างของสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ สาระที่ 1 ศาสนา ฯ ($\bar{X} = 3.99$ S.D. = 0.61) รองลงมา คือ สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง ฯ ($\bar{X} = 3.87$ S.D. = 0.67) สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ($\bar{X} = 3.73$ S.D. = 0.65) ตามลำดับ โดยครูมีความพึงพอใจในระดับมากในคุณภาพของนักเรียนที่สอน ($\bar{X} = 3.78$ S.D. = 0.66) และนักเรียนมีความสนใจมากต่อการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาตามหลักสูตรฯ ($\bar{X} = 3.63$ S.D. = 0.77) ดังรายละเอียดตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 แสดงคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับหลักสูตรและ
การเรียนการสอนสังคมศึกษา

รายการ	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
1) ความพึงพอใจในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่กำหนดตัวชี้วัดชั้นปีในระดับการศึกษาภาค บังคับ โดยภาพรวม	3.66	0.70	เห็นด้วยมาก
2) ความเหมาะสมของตัวชี้วัดในหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	3.78	0.74	เห็นด้วยมาก
3) จำนวนเนื้อหาและความกว้างของสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ฯ ตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยภาพรวม	4.06	0.60	เห็นด้วยมาก
4) จำนวนเนื้อหาและความกว้างของสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ฯ สาระที่ 1 ศาสนา ฯ	3.99	0.61	เห็นด้วยมาก
5) จำนวนเนื้อหาและความกว้างของสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ฯ สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง ฯ	3.87	0.67	เห็นด้วยมาก
6) จำนวนเนื้อหาและความกว้างของสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่ม สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ฯ สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์	3.73	0.65	เห็นด้วยมาก
7) จำนวนเนื้อหาและความกว้างของสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ฯ สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์	3.69	0.66	เห็นด้วยมาก
8) จำนวนเนื้อหาและความกว้างของสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ฯ สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์	3.69	0.69	เห็นด้วยมาก
9) การเน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	3.95	0.88	เห็นด้วยมาก
10) ความสนใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา ตามหลักสูตรฯ	3.63	0.77	เห็นด้วยมาก
11) ความพึงพอใจในคุณภาพของนักเรียนที่ท่านสอน	3.78	0.66	เห็นด้วยมาก

ตอนที่ 4 ปัญหา อุปสรรคและข้อจำกัดในการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา

ในส่วนนี้เป็นการนำเสนอข้อมูลจากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค
และข้อจำกัดของการปฏิบัติงานการจัดการเรียนการสอนของครู ซึ่งจากการวิเคราะห์ข้อมูล พบปัญหา
การนำหลักสูตรไปใช้ การบริหารจัดการของโรงเรียน บทบาทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและ

ศึกษานิเทศก์ เครือข่ายโรงเรียน การฝึกอบรมครู การใฝ่รู้ของผู้เรียน และความพร้อมของสื่อการเรียน การสอน

4.1 ปัญหาการนำหลักสูตรไปใช้

ปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของหลักสูตรมักขึ้นอยู่กับ การนำหลักสูตรไปใช้ ประเด็นปัญหา อุปสรรคของการนำหลักสูตรไปใช้ ได้แก่ การปฏิบัติงาน ภาระงาน และทัศนคติของครู การใช้หนังสือเรียนของสำนักพิมพ์ การบริหารจัดการของโรงเรียน บทบาทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและศึกษานิเทศก์ การจัดเครือข่ายโรงเรียน การฝึกอบรมครู และความพร้อมของสื่อ และความสามารถในการใช้สื่อของครู

4.1.1 ปัญหาการปฏิบัติงาน ภาระงาน และทัศนคติของครู

ครูมีบทบาทสำคัญยิ่งในการนำหลักสูตรไปใช้ให้ได้ผลสำเร็จ ซึ่งพบว่า ในปัจจุบันพบว่า ครูมักประสบปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานด้านการจัดทำแผนการเรียนรู้ตามหลักสูตร ภาระงานที่มีจำนวนมาก และปัญหาทัศนคติบางประการของครู

1) ปัญหาการปฏิบัติงานด้านการจัดทำแผนการเรียนรู้ตามหลักสูตรของครู

ปัญหาการปฏิบัติงานด้านการจัดทำแผนการเรียนรู้ตามหลักสูตรของครู พบว่า ครูยังออกแบบการจัดการเรียนการสอนไม่บรรลุตัวชี้วัด มีครูจำนวนไม่มากนักที่ออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นต้น

..... ทุกวันนี้ครูทำงานบนมาตรฐานและตัวชี้วัดเป็นหลักมีเพียงประมาณ 60% คือไม่ได้ให้ 70% หรือ 80% ขึ้นอยู่กับการเข้าใจหลักสูตร หลายคนยังเปิด [หลักสูตร] ไม่ครบเลยว่า จุดประสงค์ ตัวชี้วัดเขามีอะไรบ้าง แล้วจะจัดจุดประสงค์การเรียนรู้ในแต่ละเนื้อหาได้อย่างไร เขาก็จะเลือกหนังสือจากสำนักพิมพ์นั้น สำนักพิมพ์นี้ จะเป็นแบบนี้มากกว่าครูที่อิงอยู่กับหลักสูตรมี 40% น่าจะได้ 40% ก็ถือว่าเยอะ (ครูเจ)

..... โดยปกติการที่ครูออกแบบหน่วยการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สาระ มั่นตรง ถ้าทำได้ตามนั้น จะดีมาก แต่พูดจริงๆ ทำจริงน้อย ครูทั่วไปโดยภาพรวมทั้งประเทศทำแผนสัก 50% ครั้งต่อครั้ง (ครูหนึ่ง)

..... แต่โรงเรียนที่อยู่ปัจจุบัน ครูไม่แตะหลักสูตรเลยว่าตัวชี้วัดให้เราสอนถึงไหน โรงเรียนเอาของ สพฐ. มาใช้ copy มา (ครูอาร์)

..... ต้องยอมรับว่าครูเราบางส่วนยังไม่อยากจะทำเอง เหมือนวันนี้มาลงเวลาทำงาน แล้วมีอะไรให้ทำบอกมา 1 2 3 4.... อยากให้กำหนดทุกอย่างมาให้เลยจากส่วนกลาง (ครูเอ็ม)

..... เราทำเป็นประจำเกี่ยวกับหลักสูตร 2551 ความเข้าใจมันเลยสะสมมาเรื่อยๆ เราก็เริ่มเข้าใจ สอนตามที่เข้าใจ พอเราเข้าใจมากขึ้นก็จะเปลี่ยน [หลักสูตร] อีกแล้ว (ครูหนึ่ง)

2) ปัญหาภาระงานครูเนื่องจากกิจกรรมโรงเรียนมีจำนวนมาก

ครูจำนวนหนึ่งไม่สามารถดำเนินการจัดการเรียนการสอนได้เต็มที่ตามแผนที่วางไว้เนื่องจากกิจกรรมต่างๆของโรงเรียนมีจำนวนมาก และครูจำนวนหนึ่งไม่ได้ทำแผนการจัดการเรียนรู้ตามมาตรฐานตัวชี้วัด

..... ยังไม่ค่อยพึงพอใจเท่าที่ควร อันเนื่องมาจากภาระงานของครูผู้สอนและกิจกรรมต่างๆของโรงเรียนมีมาก จนทำให้เวลาในการจัดการเรียนการสอนมีไม่เต็มที่ (ครูพี)

..... แต่บางครั้งครูเราทำไม่ได้ทุกแผน ปีที่แล้วสอน ป.5 ทั้งภาษาไทย คณิตศาสตร์ สังคมศึกษา เราต้องเตรียมทั้งหมด แต่มั่นใช้แค่ห้องเดียว มีข้อจำกัดทำไม่ได้ เพราะเราสอนทุกอาทิตย์ บางทีครูเตรียมงานไม่ทัน ถ้าให้ครูคนหนึ่งสอน 4 ห้องวิชาเดียวจะง่ายกว่า (ครูเค)

..... หนูไม่ได้ทำแผนการสอน ทำหน่วยการเรียนรู้ ก็คืออย่างที่บอกว่ากิจกรรมเยอะ การทำแผนการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญ เพราะว่าทำให้เด็กได้เรียนรู้และสนุกสนานทำให้ครูได้คิดล่วงหน้าว่าจะทำยังไง หรือบางทีก็วางแผน แต่ไม่ได้สอนตามแผน เพราะบางทีกิจกรรมหน้าเสาธงกินเวลา การเรียนการสอนของชั่วโมงตอนเช้า ทำให้การจัดการเรียนการสอนต้องใช้เวลาที่จำกัด (ครูพี)

..... จะมีครูที่ทำชำนาญการพิเศษ ที่จะทำแผนการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร และทำเฉพาะบางจุด ส่วนใหญ่ก็จะประมาณ 1 เทอม ลักษณะเหมือนเด็กตอบข้อสอบปรนัยได้ การประเมินไม่ได้ร้อยเปอร์เซ็นต์ มันจะโยงไปถึงความซื่อสัตย์ มีการประเมินแค่เฟินๆ (ครูเค)

..... ด้วยประสบการณ์ที่ยาวนาน ลักษณะการจัดการเรียนการสอนสังคมในปัจจุบัน เนื้อหาเยอะ แน่น หรือเราไม่ค่อยได้เน้นทักษะกระบวนการคิด ความคิดเห็น ต้องมองด้วยว่าครูบางคนจบไม่ตรงวิชา ที่สอน และภาระงานครูเยอะมาก ทั้งภาระงานข้างนอก เด็กต่อห้อง 40 – 50 คน และสอน 4 ห้อง วันหนึ่งตรวจการบ้านเป็นร้อยและสอนหลายวิชา วันเสาร์ต้องมานั่งตรวจ มันเยอะมาก (ครูเค)

..... ระยะเวลาในการจัดการเรียนการสอน ควรให้เวลาให้มากขึ้น ลดกิจกรรมที่ไม่จำเป็นลง ควรให้ความสำคัญกับกิจกรรมเสริมบทเรียนที่ผู้เรียนได้ออกไปทำประโยชน์เพื่อสังคมและชุมชน รอบข้างมากกว่า (ครูวัน)

3) ปัญหาด้านทัศนคติบางประการของครู

ครูจำนวนไม่น้อยที่ยังเข้าใจผิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบอิงมาตรฐาน แต่มีการยึดแบบเรียนเป็นหลัก มีทัศนคติที่ไม่เชื่อมั่นในศักยภาพของนักเรียน ซึ่งอาจนำไปสู่การเลือกปฏิบัติต่อนักเรียน หรือขาดความมุ่งมั่น หุ่มเทอย่างเพียงพอ และตำหนิให้เป็นความผิดของนักเรียน

..... ในการจัดทำหน่วยและแผนการเรียนรู้ตอนแรกตามหลักสูตรก่อน แล้วสอนตามหน่วยการเรียนรู้ ทำตามมาตรฐานการเรียนรู้เสร็จหมด แต่เนื่องจากข้อจำกัดไม่มีหนังสือ เด็กก็จะแย่งไปอีก ก็เลยใช้แบบเรียน บางโรงเรียนก็เลยปรับหลักสูตรให้ตรงกับแบบเรียน ปรับแบบนี้ทุกวิชา (ครูดี)

..... เพื่อนร่วมงานบางคนจะคิดว่าหนังสือซื้อมาแล้วตั้งหลายบาท ก็สอนไปตามหนังสือนั่นแหละ คนแต่งในสำนักพิมพ์เขาจ้างระดับผู้เชี่ยวชาญทั้งนั้น ต้องแต่งตามชีวิตอยู่แล้ว ถ้าจบตามหนังสือก็แสดงว่าจบตามตัวชีวิต ซึ่งเราก็กังวลความคิดอย่างนี้เขาไม่ได้ แต่เราก็พยายามทำให้ถูก (ครูเอม)

..... ของเราเป็นโรงเรียนขยายโอกาส เป็นเด็กที่เหลื่อมมาจากโรงเรียนในเมืองเพราะว่าอย่างน้อยเด็ก ๆ เขาไปเรียนอำเภอ ในการทำกิจกรรม จะมีนักเรียนประมาณ 4-5 คน เวลาครูซักถามอะไรแล้วเด็กก็ตอบไม่ได้ เด็กก็เกียจไม่สนใจเรียน เด็กพวกนี้แข่งกระด้าง ขาดความรับผิดชอบ มันเป็นพฤติกรรมพื้นฐานของเด็กที่เกียจ นี่คือโรงเรียนขยายโอกาสเป็นพลเมืองชั้น 2 ชั้น 3 ประมาณนั้น ครูต้องทำใจ (ครูหนึ่ง)

..... แผนการสอนเป็นไม้เบื่อไม้เมากับคุณครู อยากให้คนข้างบน ทำแผนการสอนให้ครูเป็นผู้สอน นั่งทำแผนการสอน เวลาหนึ่งวันมันไม่พอ ทำงานที่นอกเหนือจากการสอน ถ้ามีกิจกรรมกีฬาเราต้องใช้เวลาเตรียมตัวเป็นอาทิตย์ ถ้ามีแผนการสอนระบุชั่วโมงจะดีมาก (ครูหนึ่ง)

..... บทบาทของสำนักพิมพ์ในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ส่วนใหญ่เกือบ 100% ตรงกับตัวชีวิตเลย มันจะเป็นหน่วย เป็นแผนมาเลย มีแบบฝึกที่ตรงกับตัวชีวิต จึงสอนตามหนังสือของสำนักพิมพ์ (ครูหนึ่ง)

..... ถ้าถามว่าเราทำตามตัวชีวิตมีเราก้ทำแต่ไม่ได้ 100% ในการสอนใช้เทคนิควิธีหลากหลาย การทำบทบาทสมมติ หรือการแสดงละคร การไต่ถามที่ก็เคยทำ แต่เด็กบางคนก็อาย ไม่รู้เรื่องในเนื้อหาบางคนไม่สนใจอ่านเนื้อหา ไม่ศึกษา ถึงเวลาทำไม่ได้ หลังจากนั้นครูก็ไม่ได้ทำอีก (ครูหนึ่ง)

..... หากพูดถึงความยากง่าย ก็ไม่ถึงกับยาก ครูผู้สอนก็สอนปกติ ครูอธิบาย แต่เด็กไม่ค่อยสนใจการเรียนกันมากกว่า (ครูหนึ่ง)

อย่างไรก็ตาม มีครูจำนวนหนึ่งสามารถแสวงหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา เพื่อให้การทำงานประสบผลสำเร็จได้ แม้ไม่ได้จบวิชาเอกศึกษาศาสตร์มาโดยตรง และพบอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอนสังคัมศึกษาตามหลักสูตร ดังนั้น คุณภาพการจัดการเรียนการสอนจึงขึ้นอยู่กับการทำงานอย่างจริงจังของครูผู้สอนมากกว่า

..... หนังสือไม่ได้จบเอกสารมงคลจบเอกสารประมาณ 4 ปี พอติย้ายโรงเรียนก็เลยได้สอน สังคมชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 การสอนสังคมถ้าสมมุติว่าคิดกิจกรรมให้สนุก เด็กก็จะสนุก เพราะว่าจากที่เรียนที่ขอนแก่นอาจารย์จะบอกว่าให้เร้าความสนใจของนักเรียนไว้ เพราะว่าจะได้ ต่อในกิจกรรมชั้นสอนเด็กจะได้ไม่เบื่อและก็จะมีผลสัมฤทธิ์ที่ดี เด็กก็จะสนุกโดยที่เขาได้รับความรู้โดยที่เขาไม่เบื่อ (ครูพี)

..... บางทีเนื้อหาที่ดูตามหนังสือบ้าง สื่ออินเทอร์เน็ต ถ้าไม่ได้จริงๆ ก็จะถามพี่ที่เขาจบเอกสารมงคล โดยตรงว่าถ้าเนื้อหามันยากเกินไปสำหรับเด็ก ป. 4 ถามเขาว่าจะทำยังไงในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ พี่เขาก็จะแนะนำมา เช่น ให้เด็กไปสืบค้นในห้องสมุด ให้เด็กใช้สื่อให้เป็นประโยชน์ ก็ได้ผลมาเป็นที่น่าพอใจ (ครูตี)

..... ตัวผลสัมฤทธิ์ขึ้นอยู่กับครูผู้สอน อย่างที่เคยสอนอยู่ขอนแก่นเป็นโรงเรียนที่มีครูไม่ครบชั้นเรียน แต่ว่าเราจะช่วยกัน ครูทุกคนเข้มแข็ง เด็กมีวินัย เอาเด็กอยู่ ดูแลเด็กได้ แต่โรงเรียนนี้ครู 20 คน ส่วนมากจะเป็นครูที่สอนหนังสือไม่ได้สอนคน พอหมดชั่วโมงก็ให้ครูคนอื่นรับผิดชอบ ต่อ สอนอย่างเดียวไม่ได้สอนคุณธรรม จริยธรรม (ครูอาร์)

4.1.2 ปัญหาการใช้หนังสือเรียนของสำนักพิมพ์

ครูได้ให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับบทบาทของหนังสือจากสำนักพิมพ์ การสอนให้บรรลุผลตามตัวชี้วัด กับการสอนให้จบตามเนื้อหาในหนังสือสำเร็จรูปว่า

..... บทบาทของสำนักพิมพ์ในการออกแบบการจัดการเรียนรู้มีอิทธิพลต่อครูมากที่สุด เนื่องจากลดภาระของครู ในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ (ครูตี)

..... การออกแบบการจัดการเรียนการสอนของสำนักพิมพ์มีอิทธิพลต่อครูผู้สอนเป็นอย่างมาก กลายเป็นการอำนวยความสะดวกให้ครูจนเกินไป จนทำให้ครูไม่ได้ออกแบบการจัดการเรียนการสอนเอง ทุกอย่างมาจากสำนักพิมพ์ ทำให้ไม่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน (ครูเอ็ม)

..... เป็นแนวคิดสำหรับตัวเองว่า อย่าใช้เลยหนังสือมาฆ่า หนังสือสำเร็จรูป ถ้าอย่างนั้นไม่จำเป็นต้องมีครู ก็ให้เด็กอยู่กับหนังสือเหล่านั้นก็ได้ เพราะฉะนั้นให้ยึดหลักสูตร เพราะเขามีไว้ให้แล้วว่าจะสอนเรื่องอะไร มาตราฐานบอกว่าย่างไร ตัวชี้วัดบอกว่าไง คุณไม่จำเป็นต้องไปชวนขายซื้อหนังสือเล่มหนึ่งไม่ต่ำกว่า 70 – 80 บาท สงสารผู้ปกครอง บางคนบอกว่าจะสอบแล้วสอนยังไม่จบ ที่ว่าไม่จบคือไม่ใช่ไม่จบในหลักสูตรแต่ไม่จบในหนังสือที่คุณสอนมากกว่า (ครูโอ)

..... ครูส่วนใหญ่จะกังวลว่าไม่จบหลักสูตร ไม่ได้เดี๋ยวมผ่านไปผ่านการประเมิน ทั้ง NT และ O-NET แต่บางครั้งจบในหนังสือ แต่ไม่จบตัวชี้วัด เด็กไม่ผ่านทั้งหมดครูยึดหนังสือเรียนของสำนักพิมพ์ หนังสือของ สพฐ. (ครูเค)

.....หนังสือที่เราซื้อมาจากสำนักพิมพ์ต่าง ๆ จริงๆ แล้วไม่อยากให้ยึดเป็นหลัก น่าจะเป็นสื่อมากกว่า (ครูเจ)

..... โรงเรียนให้เลือกว่าครูจะเลือกหนังสืออะไรมาสอนเด็ก ครูสอนตามเนื้อหาที่สำนักพิมพ์กำหนด แต่ครูบางคนก็หาข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต บางทีเราก็กินเด็กหาแล้วเอาข้อมูลมารวมกัน (ครูอาร์)

..... แต่ปีนี้วิชาการเขาเปลี่ยนให้แผนแต่ละแผนเป็นแผนกระบวนการคิดแล้วให้โยนไปหาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้วย หลังจากทำเสร็จมันจะได้ใช้ควบคู่กันไปเลย ทำเป็นบูรณาการพอคุณครูแต่ละคนทำแผน รองผู้อำนวยการโรงเรียนจะเป็นคนตรวจ แต่แผนส่วนใหญ่ที่ทำจะมีปัญหาตรงแผนนิดนึง ส่วนใหญ่จะอิงของเอกชนเข้ามา เอาแผนของเอกชนมาปรับอีกที (ครูเค)

..... สำนักพิมพ์ยังมีบทบาทมากต่อการวางแผนการจัดการเรียนรู้ ทั้งนี้ เราต้องใช้ความรู้จากตรงนั้นด้วย ถ้าเนื้อหาสำนักพิมพ์ผิด เรายังไม่ชำนาญโดยตรงก็อาจจะสอนผิด หนูเองไม่ได้ใช้ ถ้าทำแผนไม่ได้ก็จะถามพี่เขา เขาเอกสังคม แล้วเราก็กินมาทำต่อ (ครูพี)

..... ครูจำนวนหนึ่งที่เขายอายุมากแล้วไม่ทำ [แผนการสอน] จริง และการทำงานอาจไม่ได้หลากหลาย ครูเด็กๆ จะใช้สำนักพิมพ์ (ครูพี)

4.2 ข้อจำกัดด้านความพร้อมของสื่อ และความสามารถในการใช้สื่อของครู

แม้ว่าสื่อการเรียนการสอนสำหรับครูสังคศึกษาโดยเฉพาะสื่อที่เป็นซอฟต์แวร์มีมากมาย แต่ปัญหาอุปสรรคในการใช้สื่อก็ยังคงมีอยู่ เช่น ปัญหาด้านทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ของครู ปัญหาความพร้อมและความพอเพียงของเครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ด้านอิเล็กทรอนิกส์ คอมพิวเตอร์ เครื่องฉายโปรเจคเตอร์ เป็นต้น

..... ความพร้อมของสื่อมีมาก แต่ครูบางคนยังใช้ไม่เป็น อย่างเราสอนวิธีการสืบค้น ถ้าเด็กเคยเข้าไปใช้เขาจะจำได้ว่าเส้นลวงจุดเป็นอย่างไร เส้นละติจูดเป็นอย่างไร เรียนภูมิศาสตร์ทรัพยากรในท้องถิ่นมีอะไรเขาสามารถสืบค้นหาได้ ไม่ต้องสอนมาก เราให้เนื้อหาขึ้นกระดานไว้ให้เขาหาและสรุปความคิดรวบยอดในประเด็นที่ครูให้มา พอเด็กส่งงานเสร็จ ครูต้องมาสรุปกับ เด็กก็จะได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ บางอย่างเราไม่รู้เราก็จะได้เรียนรู้จากเด็ก (ครูอาร์)

..... ปัญหาส่วนใหญ่ คือ โรงเรียนไม่ได้มีโปรเจคเตอร์ในทุกห้องเพื่อใช้อินเทอร์เน็ต โชคดีที่ชั้นป. 6 มีโปรเจคเตอร์มีอินเทอร์เน็ต ที่เราสามารถที่เราจะขึ้นสื่อต่าง ๆ ที่มันหลากหลายได้ทันที การเตรียมตัวของเรา คือต้องทำแผนก่อนที่เราจะสอน เราจะต้องดูว่าเราจะให้อะไรกับเด็ก และเด็กจะได้อะไร (ครูเจ)

..... สื่อถามว่าเต็มที่มีขี้ ก็ไม่ค่อยเต็มที่ แต่ถ้าต้องไปหาอะไรที่แปลกหูแปลกตา เข้าห้องสมุด เด็กจะต้องใช้อินเตอร์เน็ตที่เขาชอบ ทำได้ แต่มันมีไม่ครบคน บางช่วงชั่วโมงเรียนก็ซ้อนกัน ถ้าใช้อุปกรณ์การเรียนเมื่อไรเขาชอบ (ครูดี)

..... ได้รับความช่วยเหลือทางวิชาการจากโรงเรียนเป็นบางครั้งแล้วแต่งบประมาณ ซึ่งถ้าตอนไหนมีงบ ผอ.ก็จะซื้อแผ่น CD ให้ เกี่ยวกับความรู้ เช่น CAI แต่ส่วนใหญ่สังคมจะเอาแผ่น CD และนอกนั้นจะเป็นสื่อของจริงที่สามารถหาได้ในชุมชน อย่างพระพุทธศาสนา จะพาไปวัดที่อยู่ใกล้โรงเรียน เพื่อให้เด็กได้เห็นว่าเป็นที่คือ วิหาร โบสถ์ (ครูพี)

4.3 ปัญหาการบริหารจัดการของโรงเรียน

ขณะที่ครูจำนวนหนึ่งกล่าวชื่นชมผู้บริหารโรงเรียนว่ารู้เรื่องเกี่ยวกับการเรียนการสอน รู้เรื่องเกี่ยวกับหลักสูตร โดยจะอ่านแผนการสอนและแนะนำว่าการเรียนการสอนและการวัดผลควรจะมีหลากหลาย เป็นต้น ซึ่งเป็นเรื่องที่ดีที่ผู้บริหารโรงเรียนให้ความสนใจ แต่ครูอีกจำนวนหนึ่งเห็นว่าผู้บริหารโรงเรียนไม่ได้สนใจวิธีการสอน ไม่ให้ความสำคัญต่อการเรียนการสอนสังคมศึกษา และการบริหารจัดการ ยังขาดประสิทธิภาพ เช่น การจัดครูเข้าสอนสังคมศึกษา การจัดกิจกรรม และการเน้นการแข่งขันเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นอุปสรรคต่อการจัดการเรียนรู้ของครู

.....แผนการจัดการเรียนรู้ต้องส่งให้ ผอ. โรงเรียนตรวจและก็ให้ความสนใจ ผอ.รู้เรื่อง [เกี่ยวกับหลักสูตร] ผอ.จะอ่านและก็จะแนะนำว่าการวัดผลควรจะมีหลากหลายกว่านี้ และใช้คำถามปลายเปิด (ครูพี)

..... การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนยังมีข้อจำกัดหลายด้าน เช่น งบประมาณ ในการจัดการเรียนการสอนนอกห้องเรียน ครูผู้สอนไม่ตรงเอก ความเข้าใจในหลักสูตร งบประมาณ ในการจัดการเรียนรู้ ห้องเรียนสังคมศึกษา ความร่วมมือจากผู้เรียน ภาระงานอื่น ๆ ของครูผู้สอน รวมถึงวิสัยทัศน์ของผู้บริหาร (ครูวัน)

..... ส่วนมากครูที่สอนสังคมไม่ได้จบสังคมโดยตรง แล้วแต่ผู้บริหารจะจัดให้ใครสอนอะไร แต่บางที่ก็ไม่ตรงกับความถนัดของครู (ครูอาร์)

..... ถ้าผู้บริหารเข้มแข็ง ก็คงดีกว่านี้ ที่โรงเรียนไม่เน้นเรื่องวิชาการ ไม่ได้สนใจวิธีการสอน ไม่รู้ว่าจุดเน้นคืออะไร แต่คุณต้องทำผลคะแนนโอเน็ตให้สูง คุณจะทำยังไงก็ได้แต่ให้ผลสำเร็จสูงขึ้น (ครูอาร์)

..... ครูที่ ผอ.เลือกให้มาสอนสังคมศึกษาส่วนมากจะเป็นครูที่ไม่ค่อยสนใจสอน ให้ไปนั่งเฝ้าเด็กเฉยๆ จะยึดตำราเล่มใดเล่มหนึ่ง เพราะว่าผู้บริหารไม่ค่อยให้ความสำคัญกับการสอนวิชานี้ ให้ความสำคัญกับวิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ ดังนั้น เมื่อเขาไม่ให้ความสำคัญก็จะเอาวิชาสังคมไปไว้ชั่วโมงสุดท้าย บางที่ต้องทะเลาะกับครูสอนพละ เพราะเขา

จะเอาเด็กไปทำกิจกรรมเยอะมาก ผลสัมฤทธิ์ออกมาเลยไม่ค่อยสูง ตัวนี้คือปัญหา (ครูอาร์)

สำหรับปัญหาพฤติกรรมนักเรียนในระดับการศึกษาภาคบังคับนั้นมีจำนวนน้อย เช่น สูบบุหรี่ อดายมุข ชู้สาว ซึ่งผู้อำนวยการโรงเรียนมักให้ความสนใจดีในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

4.4 ข้อจำกัดด้านบทบาทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและศึกษานิเทศก์

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และศึกษานิเทศก์คือผู้ที่นำนโยบายจาก สพฐ. มาถ่ายทอดสู่โรงเรียน ศึกษานิเทศก์มีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือครู ซึ่งหากมีการประสานความร่วมมือกัน และมีการนิเทศ ติดตามอย่างต่อเนื่องก็จะทำให้การดำเนินงานการจัดการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นระบบ

..... เขตพื้นที่กับศึกษานิเทศก์เขามาช่วย แต่เขาให้เราไม่ได้มากพอ เขตบอกว่าไม่ได้ ศึกษานิเทศก์ ไม่พอ เขามาช่วยไม่ได้ อย่างเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง เราอยากได้ตรงนี้เราขอให้ เขามาช่วยเราหน่อย แต่เขาก็บอกงานเขาเยอะ เราก็บอกเราก็กงานเยอะ ... ผลสัมฤทธิ์ ประวัติศาสตร์ต่ำทั้งเขต ภูมิศาสตร์ยังพอได้ หน้าที่พลเมืองก็ได้ ไม่ตกในภาพรวม (ครูเค)

..... ศึกษานิเทศก์ไม่มา ไม่ติดตามงานทางวิชาการ แต่ติดตามงานทางบริหารมากกว่า ไม่ได้มาดู การจัดการเรียนการสอน สนใจเฉพาะงานที่โดดเด่น ที่เป็นหน้าเป็นตาให้กับเขต (ครูอาร์)

..... [สำนักงานเขต] มีแต่กำหนดโอเน็ต ว่าต้องทำได้สูง ส่วนใหญ่มีแต่อบรม เข้าค่ายโดยเฉพาะ ภาษาอังกฤษ แต่สังคมศึกษานานๆ จะมีสักครั้ง แทนที่จะเข้ามาดำเนินการกับครู อะไรจุดไหน ช่วยกันแก้ไขนั้นไม่มี (ครูตี)

..... ผอ.เขตบอกถ้าผลสัมฤทธิ์โอเน็ตของโรงเรียนไหนสูง โรงเรียนก็จะได้รับความดีความชอบ บางโรงเรียนเอาข้อสอบมาสอนเด็ก เด็กก็ทำข้อสอบได้จริงๆ แต่ถ้าเด็กไปเจอข้อสอบแบบอื่น เด็กก็ทำไม่ได้ นอกจากว่าข้อสอบจะไม่แตกต่างจากเดิมมาก (ครูอาร์)

..... เข้าใจหลักสูตร ทำอย่างไร มีความรู้ กระบวนการเรียน แผนการสอน เทคโนโลยีทำหมด ศึกษาเรียนรู้ทำหมด พอถึงเวลาโอเน็ต ก็ติวกันเต็มที่ เด็กไม่ยอมได้ แต่ครูก็อัดเต็มที่ เพราะว่ นโยบายมาแล้ว (ครูตี)

4.5 ข้อจำกัดด้านการจัดเครือข่ายโรงเรียน

การทำงานอย่างเป็นเครือข่ายระหว่างครูและโรงเรียนในการร่วมกันพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ สื่อ เทคนิควิธีการสอน และการวัดประเมินผลจะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อันนำไปสู่การพัฒนา คุณภาพการจัดการศึกษาร่วมกัน อย่างไรก็ตาม การจัดเครือข่ายดังกล่าวในปัจจุบันไม่ได้ทำอย่างจริงจัง

..... การจัดเครือข่ายโรงเรียนยังทำได้อย่างหลวม ไม่ถึงขั้นร่วมกันกำหนดหน่วยการเรียนรู้ แผนการสอน และวัดประเมินผลด้วยกัน (ครูดี)

..... ตั้งแต่ปรับบทบาทจากเมื่อก่อนที่เป็น สปช. มันจะมีสำนักงานกลุ่ม มีวิชาการกลุ่ม และจะมีกิจกรรมทำร่วมกัน ปัจจุบันเป็น สพฐ. มันเกาะกันจริงแต่เกาะเป็นเครือข่ายแบบหลวมๆนอกจากว่าถ้าเขตเป็นเจ้าภาพ จะทำอย่างนี้ได้ ถ้าเฉพาะในเครือข่ายโรงเรียนค่อนข้างน้อย (ครูเอม)

4.6 ข้อจำกัดด้านการฝึกอบรมครู

เนื่องจากการฝึกอบรมครูเกี่ยวกับหลักสูตรที่ผ่านมามีทำไม่ได้ไม่ทั่วถึง ครูจึงสะท้อนความคิดเห็นว่า ต้องการการฝึกอบรมเพิ่มเติมเพื่อเน้นย้ำเกี่ยวกับการจัดทำแผนการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร และการช่วยให้ครูเกิดกระบวนการคิด และวิเคราะห์ตัวชี้วัดของหลักสูตรได้

.....ครูใช้เวลาการจัดทำใบงานไม่เชื่อมโยงกับตัวชี้วัดหรือหน่วย สำนักพิมพ์ไหนก็เอามาแต่มันไม่ตรงกับตัวชี้วัดของเรา เคยมีอบรมแบ็คเวิร์ด ดีไซน์ (Backward design) เราเอาเป้าหมายเป็นหลัก เอาสุดท้ายย้อนขึ้นมา อยากให้มาป้อนความรู้ให้ครูใหม่ ช่วยให้ครูเกิดกระบวนการคิด และวิเคราะห์ได้ บางครั้งเราเชิญวิทยากรภายนอก เราต้องจ่ายเงินเยอะแต่เราไม่ได้ตั้งงบไว้ (ครูเค)

..... น่าจะยังไม่ได้อบรมกับสำนักงานเขตพื้นที่ มันนานแล้ว ปกติไม่ค่อยได้อบรม ส่วนใหญ่ที่มาอบรมก็จะมาอบรมกับมูลนิธิ ศักดิ์พรทรัพย์ ที่เขาให้ครูอบรมฟรีเกี่ยวกับหลักสูตร 2551 (ครูพี)

..... ครูเข้ารับการอบรมส่วนใหญ่เป็นครูวิชาการ ถ้าครูสังคมศึกษา ก็จะเอาพวกมัธยม ม.3 ไป ครูประถมจะเป็นครูวิชาการไปอบรมมาแล้วก็ถ่ายทอดให้กัน ต้องสอนตามนี้ ต้องทำยังไงก่อน อย่างครูที่โรงเรียนเขาจบสังคมโดยตรงเขาก็จะแนะนำ อย่างทำหลักสูตร เขาก็จะแนะนำว่าอ่านคำอธิบายรายวิชาแล้วหรือยัง ตอนแรกก็ไม่เข้าใจว่าทำไมต้องอ่าน เขาบอกนั่นแหละคือตัวชี้วัดที่เราต้องทำให้เด็ก กลับไปเราก็ไปศึกษา ศึกษาเสร็จก็มาปรึกษาพี่เขา พี่เขาก็ให้ทำหน่วยการเรียนรู้ให้มันตรงกับคำอธิบายรายวิชา ก็เอามาทำแล้วให้พี่เขาช่วยดูว่าเราทำถูกมั๊ย ซึ่งพี่เขาก็ให้ความร่วมมือดี เขาก็จะเสนอแนะ (ครูพี)

..... เคยอบรมโดยสำนักงานเขตพื้นที่ ไม่ค่อยเข้าใจเท่าไร ตัวหลักสูตรยังงงๆ อยู่ บางที่ต้องดูของเพื่อนโรงเรียนอื่น หลายโรงเรียน สำหรับเรื่องหลักสูตรครูยังไม่ถนัดเท่าผู้ที่เขียนหลักสูตร ถนัดไปทางสอนมากกว่า (ครูหนึ่ง)

ทั้งนี้ ข้อมูลจากแบบสอบถาม ซึ่งครูได้แสดงความคิดเห็นในระดับมากเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัด ว่า ครูผู้สอนสังคมศึกษาส่วนใหญ่ยังเน้นการสอนเนื้อหามากกว่ากระบวนการ ($\bar{X} = 3.91$)

S.D. = 0.68) และเห็นว่าการมีภาระงานธุรการจำนวนมาก ทำให้มีเวลาเตรียมการสอนน้อย ($\bar{X} = 3.82$ S.D. = 0.89) ยังมีความขาดแคลนสื่อ อุปกรณ์เพื่อการเรียนการสอนสังคมศึกษา ($\bar{X} = 3.83$ S.D. = 0.79) นอกจากนั้นยังพบว่าครูผู้สอนสังคมศึกษาส่วนใหญ่สอนตามหนังสือของสำนักพิมพ์มากกว่า ออกแบบการสอนด้วยตนเอง ($\bar{X} = 3.75$ S.D. = 0.71) และครูส่วนใหญ่จัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาได้ไม่ครบถ้วน ($\bar{X} = 3.73$ S.D. = 0.83) สำหรับความเห็นด้วยระดับปานกลาง คือเรื่องความเพียงพอของคอมพิวเตอร์เพื่อการเรียนการสอนและการสืบค้นข้อมูล ($\bar{X} = 3.22$ S.D. = 0.95) การให้ความดูแลช่วยเหลือด้านการเรียนการสอนของศึกษานิเทศก์ ($\bar{X} = 3.32$ S.D. = 0.93) และครูได้ตรวจสอบคุณภาพของหนังสือสำนักพิมพ์ที่ใช้สอน ($\bar{X} = 3.49$ S.D. = 0.83) ดังรายละเอียดตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 แสดงคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นด้านปัญหา อุปสรรคและข้อจำกัดในการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา

รายการ	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
1) ความขาดแคลนสื่อ อุปกรณ์เพื่อการเรียนการสอนสังคมศึกษา	3.83	0.79	เห็นด้วยมาก
2) การให้ความสำคัญต่อการเรียนการสอนตามหลักสูตรฯ ของผู้บริหารโรงเรียน	3.69	0.78	เห็นด้วยมาก
3) ครูผู้สอนสังคมศึกษาส่วนใหญ่สอนตามหนังสือของสำนักพิมพ์มากกว่าออกแบบการสอนด้วยตนเอง	3.75	0.71	เห็นด้วยมาก
4) ครูส่วนใหญ่จัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาได้ไม่ครบถ้วน	3.73	0.83	เห็นด้วยมาก
5) ครูผู้สอนสังคมศึกษาส่วนใหญ่ยังเน้นการสอนเนื้อหามากกว่ากระบวนการ	3.91	0.68	เห็นด้วยมาก
6) การได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครอง และชุมชน	3.52	0.73	เห็นด้วยมาก
7) ประสิทธิภาพของระบบนิเทศภายในของโรงเรียน	3.53	0.70	เห็นด้วยมาก
8) ความเพียงพอของคอมพิวเตอร์เพื่อการเรียนการสอนและการสืบค้นข้อมูล	3.22	0.95	เห็นด้วยปานกลาง
9) การให้ความดูแลช่วยเหลือด้านการเรียนการสอนของศึกษานิเทศก์	3.32	0.93	เห็นด้วยปานกลาง
10) ปัญหาทักษะของครูด้านการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เพื่อการจัดการเรียนการสอน	3.46	0.78	เห็นด้วยปานกลาง
11) ครูได้ตรวจสอบคุณภาพของหนังสือสำนักพิมพ์ที่ใช้สอน	3.49	0.83	เห็นด้วยปานกลาง
12) การมีภาระงานธุรการจำนวนมาก ทำให้มีเวลาเตรียมการสอนน้อย	3.82	0.89	เห็นด้วยมาก

ตอนที่ 5 แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และการพัฒนาหลักสูตรในครั้งต่อไป

สำหรับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครู พบว่า ครูได้กล่าวถึงและให้ความสำคัญ รวมถึงแสดงความ ต้องการหรือข้อเสนอแนะของครูเพื่อพัฒนางานต่อไป ได้แก่การพัฒนาการจัดการเรียนการสอน การ พัฒนาด้านการบริหารจัดการโรงเรียน และการพัฒนาบทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รายละเอียด ดังต่อไปนี้

5.1 การพัฒนาการจัดการเรียนการสอน

ครูได้เสนอความเห็นในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาอย่างประสบผลสำเร็จ คือการทำให้บทเรียนมีความน่าสนใจ มีการใช้สื่อและเทคโนโลยี เพื่อสร้างความสนใจให้นักเรียนอยากเรียนรู้ เน้นการพัฒนาทักษะการคิด และการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างหลากหลาย

5.1.1 การทำบทเรียนให้น่าสนใจ

ครูได้เน้นการจัดบทเรียนให้มีความน่าสนใจ สนุก เพื่อสร้างความสนใจของเด็กโดยวิธีการต่างๆ เช่น การใช้อินเทอร์เน็ต ละคร และแหล่งเรียนรู้ เป็นต้น

..... ครูเองก็อยากให้เขาสนุก โดยที่เขาได้ความรู้โดยที่เขาไม่รู้ตัว และก็ให้เขาแสดงความคิดเห็น ออกมา เวลาครูคนอื่นไม่อยู่เด็กเขาก็จะอยากให้เราไปสอน สอนประมาณ 23 คาบ ต่อสัปดาห์ บางทีเขาก็จะเล่าให้ผู้ปกครองฟัง เด็กเขาก็จะมาเรียกให้ไปสอน ให้งานเขา เขาก็จะชอบ (ครูพี)

..... เวลาอยู่กับเด็กเราก็ต้องพยายามดึงความสนใจของเด็ก ณ ขณะนั้น ต้องพยายามเข้าถึงใน เรื่องที่เขาสนใจ เขาสนใจละครช่องไหนอยู่ หยิบมาคุยกันเล่น ๆ ว่าถ้าเป็นเราจะทำยังไง (ครู เอ็ม)

..... เราอยากจะทำเผยแพร่ อยากให้ครูใช้อินเทอร์เน็ตสอนเด็ก เพื่อเด็กจะตื่นเต้น สนใจในการเรียน และมีเนื้อหาอะไรใหม่ ๆ มาเสริมการเรียนให้เด็ก (ครูอาร์)

..... ใช้งบจริงเป็นแหล่งเรียนรู้ และที่สำคัญคือสถานการณ์ เช่น วิดีโอสถานการณ์ เราสามารถ หาได้ตลอด มีตลอด ข่าวมีทุกวัน และสิ่งเหล่านี้มันสะท้อนถึงสังคมที่เราอยู่ แล้วเราจะปรับตัว อย่างไร (ครูที)

..... ความคาดหวังเกี่ยวกับสังคมศึกษาคือ สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ อยู่ในสังคมได้ ไม่ เครียด คือเด็กไม่อยากอยู่กับสมุด มันเป็นเรื่องที่น่าเบื่อ เราพยายามทำให้เด็กที่เรียนไปแล้ว เขา อยากเรียนสังคมกับครูต่อ (ครูเค)

5.1.2 การพัฒนาทักษะการคิด

การพัฒนาทักษะการคิดเป็นประเด็นสำคัญอีกประการหนึ่งที่ครูให้ความสำคัญโดยผ่านการสอนรูปแบบต่าง ๆ ตามขั้นตอนการสอน ซึ่งอาจมีการวิเคราะห์เหตุการณ์กรณีศึกษา โครงการงาน รวมไปถึงการฝึกสติทำสมาธิ โดยเน้นให้เด็กได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ

..... อยากพัฒนาเรื่องการใช้ชีวิตของเด็กนักเรียนในวันข้างหน้า อยากให้เขามีสุข สามารถปรับเปลี่ยนตามสังคมที่เขาไปอยู่ได้ อยากให้เขาทำได้ดีกว่านี้ แข็งแกร่งกว่านี้ สอนให้เขาได้คิด ถ้าเด็กได้คิดเป็น เห็นโทษและก็ได้เห็นประโยชน์ในการที่เขาจะตัดสินใจกระทำ (ครูพี)

..... ส่วนมากจะให้เด็กแสดงความคิดเห็น เพราะว่าเขาคิดอะไรเราจะได้อะไร คิดถูกมัย ถ้าเขาคิดในทางลบเราจะแก้ไขในเชิงบวก (ครูดี)

..... ตอนนี้อยู่ คือ สอนให้นักเรียนเรามีสติมากขึ้นกับลมหายใจ สอนให้สงบนิ่ง สอนให้ใจเย็น สอนให้มีเหตุผล ให้คิดวิเคราะห์ ให้คิดก่อนทำ ให้คิดก่อนพูด และที่สำคัญก็คือว่า ถ้าเราจะทำอะไรสักอย่างหนึ่งให้คิดถึงว่าการกระทำของเราอย่างนี้จะสร้างปัญหาอะไรตามมาอีกหลาย ๆ อย่าง ไม่ได้คิดอะไรต้น ๆ อยากให้มีการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในทุกชั่วโมง (ครูเจ)

..... เทคนิควิธีการสอนก็แล้วแต่เนื้อหาที่เราจะทำ สมมุติว่าเราทำโครงการ เราก็ต้องสอนตามขั้นตอนของโครงการ (ครูที)

.....เน้นกับเด็ก สอนให้เด็กคิดว่าถ้ามีเหตุการณ์อย่างนี้เราจะทำอย่างไร เราต้องเตรียมเด็กให้พร้อมที่จะเผชิญกับสังคมที่เขาจะไปอยู่ สังคมข้างนอก ได้สติ ได้ความคิดอย่างมีเหตุผล เราทำด้วยจิตที่อยากให้เขาได้ ด้วยจิตเมตตา เด็กเขารับรู้ได้ บางครั้งเราก็ให้สถานการณ์เป็นสิ่งที่สอนตัวเอง เป็นวิชาที่หาซื้อได้ง่าย จากที่เราอ่าน จากที่เราได้ดู ไม่ได้หนักใจจากการหาเนื้อหาเลย ถ้าเรายึดติดเนื้อหาในหนังสือ ถือว่าเราไม่กว้างขวางพอ ถือว่าเด็กเราเรียนไม่จบ เนื้อหามันเยอะมาก ชอบตัวชี้วัดมาก (ครูเจ)

5.1.3 การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างหลากหลาย

ในสภาพการปฏิบัติงานจริง โรงเรียนได้มีการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างหลากหลาย เช่น กิจกรรมด้านศาสนา วัฒนธรรม การพัฒนาสิ่งแวดล้อม และจิตสาธารณะ เป็นต้น เพื่อเป็นการอบรมบ่มนิสัย และพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียน กิจกรรมด้านวัฒนธรรมประเพณีไทย กิจกรรมด้านการพัฒนาบุคลิกภาพและสุขภาพลักษณะ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนจะส่งผลให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริงสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งจะมีส่วนทำให้การเรียนการสอนของครูประสบผลสำเร็จยิ่งขึ้น โดยโรงเรียนได้ดำเนินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างหลากหลาย

..... ทำกิจกรรมฝึกมารยาทไทยวิถีพุทธทุกวันศุกร์ ศุกร์หน้าครู ป. 6 กับนักเรียน ป. 6 ศุกร์ต่อไปเป็น ครู ป. 5 กับนักเรียน ป.5 เป็นต้น มันเป็นตัวชี้วัดหนึ่งในหลักสูตร เราอยากให้เราทำให้ถูก ทำให้สวย ทำให้นุ่มนวล เช่น การไหว้ ไหว้ผู้ใหญ่ ไหว้พระ เขาทำไม่ถูก บางที่มีพระมาสอน (ครูเค)

..... ในภาพรวมเราสอนจริงในห้อง แต่มันยังไม่ถึงปฏิบัติจริง ก็เลยดึงกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเข้ามาเสริมตรงนี้ จะช่วยกันทั้งระบบ เพราะถ้าครูส่งคอมอย่างเดียวมันคงไปไม่รอด (ครูเค)

..... ปิดเทอมก็บวชเนรภาคฤดูร้อน ทำมา 2 ปีแล้ว จากปีที่แล้ว 57 คน ปีนี้ 105 คน ผู้ปกครองมาช่วยดูแลทุกอย่าง ดูแลเรื่องอาหาร เรื่องถวายเพล พอฉันเพลเสร็จก็จะพัก 13.00 น. ผอ. จะให้ครูเข้าไปสอนก็จะเวียนกัน 8 สาระ โดยสอนวันที่ครูมาอยู่เวรสอนเนื้อหาสอนเน้นกิจกรรมเป็นแบบฝึก เป็นเกมลักษณะสอนเสริม สอนศิลปะ สอนวาดรูปริมน้ำ (ครูเค)

..... โรงเรียนไม่ได้กำหนดวัตถุประสงค์อะไรเป็นพิเศษ แต่โรงเรียนได้เป็นโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ และโรงเรียนวิถีเศรษฐกิจพอเพียง พอตรงมองว่าจับเรื่องของคุณธรรมขึ้นมา มันก็จะคลุมได้ทั้งหมด ถือว่าเป็นการบูรณาการ (ครูเค)

..... ทำกิจกรรมวันสำคัญ พาไปทำบุญที่วัด (ครูพี)

..... โรงเรียนมีโครงการ 5 ห้องชีวิต เนรมิตนิสัย ก็คือว่า นิสัยของการใช้ห้องน้ำที่โรงเรียน ห้องอาหาร ห้องเรียน หน้าเสาธง เป็นอย่างไรบ้าง เป็นการใช้ชีวิตที่อยู่ร่วมกันอย่างมีสติ อีกห้องเป็นห้องนั่งเล่น เป็นห้องสมุดด้วย ส่วนใหญ่จะเป็นบริเวณทั่วไป (ครูที)

..... เป็นโครงการของโรงเรียนวิถีพุทธ โครงการโรงเรียนดีศรีตำบล เป็นอัตลักษณ์ที่ค่อนข้างที่จะเน้นให้เด็กมีความรู้คู่คุณธรรม โครงการโรงเรียนดีศรีตำบล ในระดับของชั้น ป.6 ถ้ามองว่าดีอย่างไร เด็ก ป.6 ตอนหนึ่ง คือ ไม่มียาเสพติด สองคือมารยาทเรียบร้อย สุภาพ ที่เรากำลังฝึกกัน สามกำลังฝึกวินัย คือเราจะเอาหัวข้อแต่ละหัวข้อขึ้นมาฝึกในแต่ละปีอาจจะไม่ซ้ำกัน ในคุณธรรม 8 ประการ แล้วแต่ว่าปีนี้เราจะเน้นตรงไหน ปีนี้เราจะเน้นวินัยนะ ปีนี้เราจะเน้นประหยัด ปีนี้เราจะเน้นเรื่องของการออม การใช้ไฟฟ้า เราจะเน้นเปลี่ยนไปเป็นปีๆ (ครูเจ)

..... กิจกรรมจิตสาธารณะ ให้เด็กได้ทำความสะอาดบริเวณตามที่เขารับผิดชอบตอนเช้าทุกวัน และจิตสาธารณะคือไปล้างห้องน้ำ ถ้าเป็นกิจกรรมวันพระ ป.6 ก็จะไปล้างห้องน้ำที่วัดด้วย และก็ทำความสะอาดเก็บขยะรอบ ๆ ชุมชนที่เขาอาศัย มีการแยกขยะในโรงเรียน แยกขยะสีแดง สีเหลือง สีเขียว สีแดงจะให้พนักงานโรงจัดการ สีเหลืองให้เด็กเอาไปขายได้ ได้เงินมาซื้อขนมเลี้ยงเด็ก เด็กๆ ดีใจ (ครูพี)

ทั้งนี้ ครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการทำกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนว่าควรเน้นกิจกรรมระดับโรงเรียนมากกว่า

..... อยากให้ครูได้อยู่กับเด็กมากกว่านี้โดยลดกิจกรรมระดับชาติ สำหรับระดับเขตและระดับท้องถิ่นก็ควรเข้ามาทำกิจกรรมกับเรา กิจกรรมเรามีเยอะมาก (ครูหนึ่ง)

5.2 การพัฒนาด้านการบริหารจัดการโรงเรียน

ครูเสนอแนะเกี่ยวกับการสนับสนุนหรือเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นทั้งด้านการเรียนการสอน และการช่วยดูแลความปลอดภัยของนักเรียน การให้ความสำคัญในการเรียนการสอนสังคมศึกษา การจัดและปรับเวลาเรียนให้เหมาะสม การสนับสนุนการจัดหาสื่อการเรียนการสอน การจัดเครือข่ายครูและความร่วมมือระหว่างโรงเรียน การนิเทศภายในที่ควรทำให้บ่อยมากขึ้น และการพัฒนาวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น โดยผู้บริหารโรงเรียนและหน่วยงานต้นสังกัดควรเอื้ออำนวยให้เกิดสิ่งเหล่านี้อย่างเข้มแข็ง

5.2.1 การจัดหาสื่อ การแบ่งปันสื่อการเรียนการสอน

ครูได้กล่าวถึงการจัดหา และแบ่งปันสื่อการเรียนการสอนระหว่างกัน ซึ่งมักได้รับการสนับสนุนให้ดำเนินการไปได้ด้วยดี

..... โรงเรียนนี้ ผู้บริหารเขาจะให้งบประมาณตามรายหัวเด็กที่เรารับผิดชอบ เขาให้มาเลย สมมุติว่า มีเด็กในความรับผิดชอบ 30 คน ให้คนละ 60 บาท คุณต้องการสื่ออะไรที่จะใช้ในการสอน สอบ ฟีก แล้วเขาก็จัดหาให้ มันก็ถือว่า ok ไม่ใช่สั่งมาเป็นกองกลาง (ครูเอม)

..... เรื่องของการแบ่งปันสื่อ ส่วนใหญ่ถ้าเขาขอมาเราให้อยู่แล้ว เราขอสื่อจากโรงเรียนสหทรายหลวง แล้วเราก็แชร์ให้กับโรงเรียนอื่น ๆ ตอนที่เราไปประชุมไปอบรมเครือข่ายการสอนสังคมของเขต เราจะมีไลน์คุยกันตลอด ถ้าสมมุติว่าเราต้องการที่จะแชร์อะไรกัน เรามีสื่อ เราทำกิจกรรมอันนั้น เราไปร่วมกันมัยตรงนี้ มันจะเป็นโอกาสที่เราได้ทำกิจกรรมร่วมกันโดยเฉพาะการสื่อสารทางด้านนี้ (ครูที)

5.2.2 การจัดและปรับเวลาเรียน

ครูได้จัดและปรับเวลาเรียนอย่างยืดหยุ่นเพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์และบริบทการจัดกิจกรรมของโรงเรียน

..... ครูส่วนใหญ่ก็จะทำตามแนวคิดที่หลักสูตรกำหนด มีตัวชี้วัดเป็นเป้าหมาย เพราะว่าต้องเก็บคะแนนตามตัวชี้วัด ซึ่งอาจจะมีบ้างที่บางทีไม่ได้ทำเพราะว่ากิจกรรมโรงเรียนมีจำนวนมาก ก็จะไปปรับเวลาไปทำช่วงหลังเลิกเรียนจนถึงสี่โมงครึ่ง อย่างวันเสาร์ขอครึ่งวันเช้า บางทีจะเก็บตัวชี้วัดเก็บไม่ทันครูก็จะขอเวลาเพิ่ม (ครูเค)

5.2.3 การนิเทศภายใน

ครูได้กล่าวถึงการนิเทศภายในซึ่งมักทำได้ค่อนข้างน้อย

..... วิชาการโรงเรียน ผอ. เขาก็จะมีนิเทศ แต่ทำไมบ่อย โรงเรียนมี 18 ห้องเรียน บางทีก็ใช้เพื่อนช่วยเพื่อน ช่วยกันดู ประเมินภาคเรียนละครั้ง แต่ละห้อง (ครูเอม)

5.2.4 การจัดเครือข่ายครู และเครือข่ายโรงเรียน

การมีเครือข่ายครูและเครือข่ายโรงเรียนทำให้เกิดความร่วมมือและช่วยเหลือทางวิชาการระหว่างกัน นับว่าเป็นประเด็นสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาวิชาชีพครูโดยรวม แต่การทำงานด้านนี้ บางเครือข่ายก็มีความเข้มแข็ง บางเครือข่ายก็ยังไม่ประสบผลสำเร็จนัก ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรเน้นการพัฒนาเรื่องนี้อย่างจริงจัง

.....ในฐานะที่โรงเรียนเป็นศูนย์สังคมศึกษาของเขตพื้นที่ เราจะมีอบรม และทำหนังสือแต่ยังไม่มีงบประมาณ ตอนนี้ทำหนังสือทำไปแล้ว 2 เล่ม ทำชุดพัฒนาคุณธรรมเล่มหนึ่ง และเศรษฐกิจพอเพียงเล่มหนึ่ง พอทำเสร็จแล้วเราก็เชิญครูทั้งอำเภอ ส่งครูมาโรงเรียนละ 1 คน มาเรียนรู้ และฝึกปฏิบัติและให้หนังสือกลับไปฝึก ทางเขตมีงบประมาณสนับสนุน มิ่งของศูนย์ ใช้คุณครูประจำศูนย์ แต่งตั้งเป็นผู้เชี่ยวชาญประจำศูนย์ และทำหนังสือมาเป็นเล่ม ในปัจจุบันนี้รู้สึกพึงพอใจกับการทำงานที่ผ่านมา ได้รับความร่วมมือจากโรงเรียนอื่นๆ ดี ผู้บริหารจะประสานกับผู้บริหารโดยตรง ผล O-NET มีแนวโน้มดีขึ้น แม้ยังไม่ 100% (ครูเค)

.....ตอนนี้โรงเรียนเป็นศูนย์เครือข่ายโรงเรียน กิจกรรมก็อย่างเช่น จัดแข่งขันศิลปหัตถกรรมนักเรียน เขาก็จะมาแข่งเด็กที่นี่ ในเครือข่ายมี 8 โรงเรียน (ครูพี)

..... มีเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแต่ละอำเภอจะมีแบบนี้ ปัจจุบันสอนสันทรายก็จะมี 4 เครือข่าย ตัวเองอยู่สันทราย 3 ก็จะมีโรงเรียนประถม 4 โรงเรียน และขยายโอกาส 2 โรงเรียน ช่วยกันตั้งแต่เรื่องการสร้างหลักสูตร เริ่มมาตั้งแต่การปรับปรุงหลักสูตรเมื่อปี 2556 ตอนนั้นทำเพราะว่าเราจะก้าวเข้าสู่ AEC ในตัวคำอธิบายรายวิชาทุกกลุ่มสาระจะต้องสอดคล้องกับอาเซียนศึกษาและมรดกของเพื่อนบ้าน ก็มีการปรับปรุงหลักสูตรครั้งใหญ่ทุกสาระแล้ว หลังจากนั้นเราก็ทำหลักสูตรอาเซียนศึกษาสู่โรงเรียน ก็ช่วยกันทำในเครือข่าย (ครูเอม)

.....เครือข่ายยังไม่ค่อยมีบทบาทถึงขั้นทำให้ครูมาช่วยกันวางแผนการสอน เมื่อเรามาอยู่ร่วมกัน ส่วนใหญ่จะเป็นกิจกรรมที่เราจัดจะเป็นกิจกรรมวิชาการ แข่งกีฬา และเข้าค่ายลูกเสือด้วยกัน มีกิจกรรมน้อยมาก ด้วยเหตุที่ว่าเรื่องงบประมาณมีส่วนน่าจะสูง และอีกอย่างคือเวลาในการจัดกิจกรรมค่อนข้างที่จะไม่ค่อยจะลงตัว แล้วแต่ความคิดของแต่ละโรงเรียน (ครูเจ)

..... เครือข่ายโรงเรียนเดิมดีมาก โรงเรียนที่อยู่ปัจจุบันก็มีเครือข่าย แต่พอรู้ประวัติของโรงเรียนเป็นยังไง เขาก็ไม่ค่อยอยากจะยุ่งด้วย (ครูอาร์)

5.2.5 การพัฒนาหรือฝึกอบรมครู

ครูมีความต้องการการพัฒนาหรือฝึกอบรมครูด้านการจัดการเรียนการสอนอย่างจริงจัง ซึ่งจะส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน และเป็นการพัฒนาวิชาชีพครูอย่างสำคัญ

..... การจัดการอบรมครู การแลกเปลี่ยนความรู้ การให้คำปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญ ที่เกี่ยวข้องเป็นสิ่งสำคัญมากต่อวิชาชีพและการทำงานของครู (ครูเค)

..... ปัญหาที่เราสอนไปโดยที่เราใช้สื่อจากหนังสือ จากสำนักพิมพ์ เรารู้อันนี้คือตัวชีวิต ว่าเขากำหนดให้สอนวิชานี้แต่มันยังไม่ทะลุถึงเด็ก ครูมองตามหนังสือแต่ไม่ได้มองทะลุตัวชีวิต เราครูยังไม่เข้าใจ ยังวัดไปไม่ถึงในบางตัว ค่ะแน่นอนจึงไม่ผ่าน เพราะฉะนั้นจึงต้องมีการฝึกอบรมครูว่าจะทำอย่างไร กิจกรรมถึงจะลงที่เด็กจริงๆ ถ้าสอนผ่านไป ๆ ก ข ค เด็กตอบได้ แต่พอสอบแล้วเด็กทำไม่ได้ ประวัติศาสตร์ไม่น่าเป็น ก ข ค ให้เด็กเลือก แต่ครูจะต้องฝึกอบรมว่าจะทำอย่างไรที่จะไม่ใช่ ก ข ค รู้การเอาไปลงสู่แผน กิจกรรมที่ไม่ซ้ำกันในเนื้อหาตรงนี้ และลงถึงเด็ก เด็กจะได้ประสบการณ์มากกว่าการท่องจำหนังสือ (ครูเค)

..... ครูผู้สอนต้องพัฒนาตนเองในการติดตามข่าวสารการเปลี่ยนแปลงของหลักสูตร การยืดหยุ่นในการเรียนการสอน มีการลองใช้วิธีการสอนต่าง ๆ ออกแบบกิจกรรมจากสื่อการเรียนรู้เท่าที่จะหาได้ จัดกิจกรรมนอกห้องเรียน สิ่งที่ยากทำเพิ่มเติม คือ การมีห้องเรียนสังคมศึกษา ที่มีอุปกรณ์ครบครัน รวมถึงการจัดกิจกรรมทัศนศึกษา ในสาระที่เกี่ยวข้อง (ครูวัน)

..... เขาต้องให้ความรู้ครูสังคมให้มากขึ้นในการเขียนแผน เพราะถ้าเราสอนบรรยายอย่างเดียว กระบวนการคิดมันไม่เกิด อยากให้อบรมปรับปรุงเนื้อหา ตัวชีวิตบางตัว ตัวชีวิตดี แต่ต้องอบรมครูให้เข้าใจก่อนว่าจะทำอย่างไรให้เด็กเรียนรู้ ปัญหาน่าจะมาจากครูและสภาพสังคมของเด็กด้วย โลกมีการเปลี่ยนแปลงไปเยอะ ครูสอนบรรยาย มันไม่บรรลุอะไร (ครูเค)

5.3 การพัฒนาบทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ครูได้แสดงความคาดหวังต่อการปฏิบัติงานอย่างเข้มแข็งของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นหน่วยงานต้นสังกัดในการสนับสนุนส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสนับสนุนคู่มือที่เสนอแนะแนวทางการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน

5.3.1 บทบาทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ครูคาดหวังที่จะได้รับความช่วยเหลือทางวิชาการจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อพัฒนาวิชาชีพทั้งด้านการฝึกอบรม การจัดเครือข่ายครูและโรงเรียน ตลอดจนการนิเทศทางการศึกษา

..... ที่ชัดเจนมากก็คือต้องการให้ทุกโรงเรียนมีมาตรฐานเดียวกัน แต่ไม่ได้หมายความว่า จะต้องมา copy การเรียนการสอนกัน แต่จะต้องมีหลักสูตร มีหน่วยการเรียนรู้

แล้วอย่าหลุดในเรื่องของมาตรฐานและตัวชี้วัด (ครูเอม)

.....บทบาทของเขตที่เข้มแข็งจะเป็นแม่งานใหญ่ให้กับเรา จะเป็นผู้ที่หาพื้นที่ให้เราแชร์กัน คือเราจะแชร์กันในกลุ่มใหญ่ของเขตเลย ทำให้การพัฒนาวิชาชีพเป็นไปอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะถ้าเรามีไอเดียดี ๆ เช่น การคิดวิเคราะห์ของวิชาสังคมศึกษาในระดับชั้นต่าง ๆ ร่วมกันทำสื่อคิดวิเคราะห์ และเราแชร์กันใช้ทั้งเขตเลย โดยให้เขตเป็นแม่งาน (ครูที)

..... คาดหวังว่าจะได้รับความช่วยเหลือทางวิชาการจากสำนักงานเขต คืออยากให้มีการจัดอบรม เพื่อการทำสื่อ อาจจะมีสิ่งที่ดีกว่าที่เราคิด น่าจะมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การจัดนิทรรศการเกี่ยวกับสังคมศึกษา (ครูพี)

..... ศึกษาวิเคราะห์เคยมาวิเคราะห์งานการเรียนการสอน ส่วนใหญ่จะพูดรวมๆ ไม่ได้ชี้เฉพาะวิชาใดวิชาหนึ่ง (ครูพี)

..... คาดหวังได้ถ้าหน่วยเหนือเอาจริงเอาจัง คือ ศึกษาวิเคราะห์ก็เต็มที แต่ส่วนมาก ศึกษาวิเคราะห์เดี๋ยวนี้ไม่ค่อยเห็น ไม่ค่อยเข้าตรวจโรงเรียน จะเข้าไปก็ในกรณีใกล้จะสอบโอเน็ต เพื่อหาแนวทางจะทำให้ผลโอเน็ตสูงขึ้นเป็นหน้าเป็นตาให้โรงเรียนและเขต (ครูอาร์)

5.3.2 บทบาทของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.)

ครูคาดหวังให้ สพฐ. มีนโยบายและสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนของครู ทั้งคู่มือ แนวปฏิบัติ และงบประมาณที่ต่อเนื่อง ตลอดจนเจ้าหน้าที่ธุรการโรงเรียน

..... สำหรับ สพฐ. ก็คือ เมื่อวางนโยบายการเรียนการสอนแล้ว ก็ขอให้อย่างน้อยมีไกด์ไลน์ มีคู่มือ มีแนวทางให้คุณครูได้นำกลับมาใช้ คืออย่าเขียนเฉพาะนโยบายออกมา แล้วให้ครูมาคิดว่าจะทำอย่างไร เพราะว่าถ้าทั่วประเทศมันจะไปคนละทิศละทาง (ครูเอม)

..... นโยบายที่กำหนดให้ครูและโรงเรียนทำ ควรเป็นนโยบายที่ทำเพื่อพัฒนามิใช่ทำเพื่อการใช้งบประมาณตามปีงบประมาณ ซึ่งผู้ปฏิบัติไม่สามารถปรับตัวทัน (ครูเจ)

..... ให้ลดงานอย่างอื่นเป็นอีกทางเลือกหนึ่ง อย่างธุรการโรงเรียน เขาช่วยได้เยอะ เราก็จะได้ทำงานอย่างอื่น ถ้ามีโรงเรียนละ 1 คนก็จะดีมาก ลดภาระของครูได้ ได้เยอะ (ครูหนึ่ง)

ทั้งนี้ ข้อมูลจากแบบสอบถาม พบว่า ครูได้แสดงความคิดเห็นในระดับมากเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา โดยต้องการลดกิจกรรมนักเรียนในระดับเขตพื้นที่ และระดับชาติ แต่เน้นกิจกรรมนักเรียนระดับโรงเรียน ($\bar{X} = 4.04$ S.D. = 0.86) มีการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูด้านการวางแผนและการจัดการเรียนรู้ สื่อ และการวัดประเมินผลในแต่ละกลุ่มสาระอย่างต่อเนื่องโดยหน่วยงานต้นสังกัด ($\bar{X} = 4.02$ S.D. = 0.91) โดยเน้นการพัฒนาครูโดยการจัดเครือข่ายกลุ่มครู ให้วางแผนและพัฒนางานวิชาการร่วมกัน ($\bar{X} = 3.94$ S.D. = 0.70) และเห็น

ประโยชน์ที่ครูได้รับจากการฝึกอบรมเพื่อประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.93$ S.D. = 0.78) รวมทั้งการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการจัดซื้อจัดหาสื่อการเรียนการสอนตามที่ต้องการ ($\bar{X} = 3.88$ S.D. = 0.82) โดยควรมีการจัดทำคู่มือเพื่อเสนอแนะแนวทางการจัดการเรียนการสอนแบบอิงมาตรฐานอย่างมีประสิทธิภาพโดยหน่วยงานต้นสังกัด ($\bar{X} = 3.82$ S.D. = 0.88) ดังรายละเอียดตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.7 แสดงคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นด้านแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา

รายการ	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
1) ความต้องการความรู้เกี่ยวกับเทคนิควิธีสอน เพื่อให้สามารถ ออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้หลากหลาย	3.44	0.81	เห็นด้วยมาก
2) การเน้นการพัฒนางานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน	3.81	0.83	เห็นด้วยมาก
3) ความต้องการการพัฒนาครูโดยการจัดเครือข่ายกลุ่มครู ให้วางแผนและพัฒนางานวิชาการร่วมกัน	3.94	0.70	เห็นด้วยมาก
4) ประโยชน์ที่ครูได้รับจากการฝึกอบรมเพื่อประยุกต์ใช้ในการ จัดการเรียนการสอน	3.93	0.78	เห็นด้วยมาก
5) การลดกิจกรรมนักเรียนในระดับเขตพื้นที่ และระดับชาติ แต่เน้นกิจกรรมนักเรียนระดับโรงเรียน	4.04	0.86	เห็นด้วยมาก
6) การมีส่วนร่วมตัดสินใจในการจัดซื้อจัดหาสื่อการเรียนการสอน ตามที่ต้องการ	3.88	0.82	เห็นด้วยมาก
7) การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูด้านการวางแผน และการจัดการเรียนรู้ สื่อ และการวัดประเมินผลในแต่ละกลุ่ม สาระอย่างต่อเนื่องโดยหน่วยงานต้นสังกัด	4.02	0.91	เห็นด้วยมาก
8) การจัดทำคู่มือเพื่อเสนอแนะแนวทางการจัดการเรียนการสอน แบบอิงมาตรฐานอย่างมีประสิทธิภาพโดยหน่วยงานต้นสังกัด	3.82	0.88	เห็นด้วยมาก

5.2 การพัฒนาหลักสูตรในระยะต่อไป

จากการสัมภาษณ์ครู พบว่า ครูได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรในระยะต่อไป โดยแสดงความเห็นด้วยกับการเป็นหลักสูตรแบบอิงมาตรฐาน ซึ่งน่าจะเหมาะกับสภาพแวดล้อมทางสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ควรปรับปรุงหลักสูตรเฉพาะบางกลุ่มสาระ และควรเน้นเรื่องจริยธรรมและค่านิยม รายละเอียดดังต่อไปนี้

5.2.1 การเป็นหลักสูตรแบบอิงมาตรฐาน

ครูได้เสนอแนะเรื่องการใช้หลักสูตรแบบอิงมาตรฐานต่อไป แต่ควรพัฒนาหลักสูตรด้านเนื้อหาสาระให้มีความทันสมัย ไม่ควรเน้นเนื้อหาจำนวนมาก และควรเน้นการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง

..... เห็นด้วยว่าหลักสูตรที่จะปรับใหม่ควรจะเป็นหลักสูตรแบบอิงมาตรฐาน เพราะว่าเรานำไปประเมินผลเด็กทั้งในระหว่างเรียน ก่อนเรียน หลังเรียน และก็ปลายปี ปลายภาคได้ตรง (ครูโอ)

..... หลักสูตรนี้ใช้ผ่านมา 5 – 6 ปี ตอนนี้เศรษฐกิจสังคมเปลี่ยนไป มันเป็นวิชาที่สอนค่อนข้างจะยาก เพราะว่าในแต่ละปีมันต่างกันมากเลย เราต้องตามโลกให้ทัน เราคิดว่าการจำกัดเนื้อหาในการเรียนตามเนื้อหาเป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสม ถ้าเรียนตามตัวชี้วัดจะเหมาะสมมากกว่า เนื้อหานี้เราเปิดกว้างได้เลย เพราะว่าสังคมมันเปลี่ยนเร็ว (ครูที)

..... เนื้อหาอย่ามากเกินไป ตัวหลักสูตรก็ทำยังไงก็ได้ให้ครูเข้าใจง่าย ต้องใช้เวลาในการทำลงมือปฏิบัติจริง เข้าใจจากการปฏิบัติมากขึ้น (ครูหนึ่ง)

..... ถ้าถามว่าควรจะมีการปรับหรือไม่ คำตอบคือก็ควรมี [การปรับ] เพราะว่าโดยสภาพสังคมสิ่งแวดล้อม สื่อ ไอที ต่าง ๆ พัฒนาไปไกลแล้ว บางตัว บางจุด บางสาระของหลักสูตรอาจจะล้าไปแล้ว ถ้าใช้นานเกิน 5 ปีขึ้นไปควรจะมาวิเคราะห์บททวน (ครูเอม)

5.2.2 การปรับหลักสูตรเฉพาะบางกลุ่มสาระ

ครูได้เสนอแนะให้ปรับเนื้อหาหลักสูตรบางกลุ่มสาระเพื่อให้เหมาะสมกับการเรียนรู้ของนักเรียนแต่ละกลุ่มวัยมากขึ้น

..... ทำวิชาหลักควรจะต้องคงเดิมไปก่อน หรือว่าใช้ไปสักระยะหนึ่งแล้วค่อยประเมินดูก่อนว่าเป็นอย่างไร เด็กบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ น่าจะปรับแค่ 3 กลุ่มสาระอย่าง เช่น กลุ่มสาระการงานฯ ชั้น ป.1 เพราะเด็กยังไม่ได้ว่าจะเรียนไปทำอาชีพอะไร ก็น่าจะได้เรียนภาษาไทยก่อน ถ้าเด็กอ่านออกได้ตั้งแต่ ป.1 ขึ้นชั้นอื่น ๆ ไปเด็กจะเรียนรู้ได้ดี (ครูพี)

..... ถ้าจะให้เสนอแนะ น่าจะเปลี่ยนเฉพาะบางวิชา อย่างวิชา ภาษาไทย คณิต อังกฤษ วิทย์ สังคม น่าจะเท่าเดิมซึ่งเป็นสาระหลักที่ไม่ต้องเปลี่ยนแปลง เพราะเด็กต้องเรียนรู้จริงๆ แต่ไปปรับเปลี่ยนสามวิชาที่เหลือ (ครูพี)

5.2.3 การเน้นเรื่องจริยธรรมและค่านิยม

..... อยากเสนอแนะว่าเราจะเน้นไปเรื่องของจริยธรรมและค่านิยม ซึ่งสองตัวนี้จะต้องมีในคนไทยตรงนี้อาจเพิ่มเติมลงไปหลักสูตร และการปลูกฝังมันจะต้องปลูกฝังทุกวัน จนเป็นนิสัยเดี๋ยวนี้สังคมที่มันมีปัญหาทุกวันเนื่องจาก เราขาดจริยธรรม (ครูที)

อย่างไรก็ตาม มีครูจำนวนหนึ่งเห็นว่าควรใช้หลักสูตรไปก่อนอีกระยะหนึ่ง แต่ควรเน้นการพัฒนา ด้านการจัดการเรียนการสอนหรือการนำหลักสูตรไปใช้ให้จริงจัง โดยเห็นว่ามันไม่เกี่ยวกับหลักสูตร มัน เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนมากกว่า สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรให้ ศึกษานิเทศก์ตรวจสอบและมีการรายงานผลการใช้หลักสูตรของแต่ละโรงเรียน ถ้าทำจริงแล้วผลบกพร่อง จะปรับก็ต้องปรับ

ทั้งนี้ ข้อมูลจากแบบสอบถาม ซึ่งครูได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรในระยะ ต่อไป พบว่า ครูมีความคิดเห็นระดับมาก โดยได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการกำหนดช่วงเวลาที่ชัดเจนใน การทบทวนและปรับปรุงหลักสูตรแต่ละครั้ง ($\bar{X} = 3.94$ S.D. = 0.73) การมุ่งพัฒนาหลักสูตรแบบอิง มาตรฐานต่อไป เพราะครูเริ่มเข้าใจหลักการและวิธีการ ($\bar{X} = 3.88$ S.D. = 0.74) ทั้งนี้ ครูมีการคงเค้า เดิมของหลักสูตรแบบอิงมาตรฐานมากกว่าการเปลี่ยนรูปแบบหลักสูตร ($\bar{X} = 3.87$ S.D. = 0.69) โดย เห็นด้วยมากเกี่ยวกับความเหมาะสมของกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ ที่แบ่งเป็น 5 สาระหลัก ($\bar{X} = 3.87$ S.D. = 0.82) และเห็นด้วยมากเกี่ยวกับการปรับมาตรฐานและตัวชี้วัดภายในกลุ่มสาระ ($\bar{X} = 3.86$ S.D. = 0.76) ดังรายละเอียดตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.8 แสดงคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นด้านการพัฒนาหลักสูตรในระยะ ต่อไป

รายการ	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
1) การมุ่งพัฒนาหลักสูตรแบบอิงมาตรฐานต่อไป เพราะครูเริ่มเข้าใจ หลักการและวิธีการ	3.88	0.74	เห็นด้วยมาก
2) ความเหมาะสมของการจัดหลักสูตรเป็น 8 กลุ่มสาระ	3.84	0.81	เห็นด้วยมาก
3) ความเหมาะสมของกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ ที่แบ่งเป็น 5 สาระหลัก	3.87	0.82	เห็นด้วยมาก
4) การปรับมาตรฐานและตัวชี้วัดภายในกลุ่มสาระ	3.86	0.76	เห็นด้วยมาก
5) ควรปรับปรุงตัวชี้วัดในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม	3.73	0.79	เห็นด้วยมาก
6) การคงเค้าเดิมของหลักสูตรแบบอิงมาตรฐานมากกว่าการเปลี่ยน รูปแบบหลักสูตร	3.87	0.69	เห็นด้วยมาก
7) การกำหนดช่วงเวลาที่ชัดเจนในการทบทวนและปรับปรุงหลักสูตร แต่ละครั้ง	3.94	0.73	เห็นด้วยมาก

ตอนที่ 6 ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ในส่วนนี้เป็นการสรุปความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของครูผู้สอนสังกัดศึกษาที่ได้รับจากคำถามปลายเปิดในแบบสอบถาม ซึ่งสามารถสรุปเป็น 2 ด้าน คือ ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน และด้านการนำหลักสูตรไปใช้

6.1 ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน

1) สาระสังคมศึกษาเป็นสาระที่กว้างขวางเกินไป ครอบคลุมวิชาต่างๆ มากมายไม่ว่าจะเป็น ประวัติศาสตร์ หน้าที่พลเมือง ศาสนา ภูมิศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ ซึ่งมีเนื้อหาวิชาที่มากจนเกินไปสำหรับเด็กระดับชั้นประถมศึกษา ตัวชี้วัดมีจำนวนมากเกินไป ทำให้สอนไม่ครบในบางระดับชั้น ควรลดเนื้อหาลงให้กระชับกว่าเดิม จัดสัดส่วนเวลาและเนื้อหาให้เหมาะสมเพราะมีเวลาในการเรียนน้อย ซึ่งครูจะต้องบูรณาการในทุกวิชา โดยให้รวมวิชาประวัติศาสตร์และหน้าที่พลเมือง ซึ่งในปัจจุบันแยกเป็น สาระ 1 สาระ 2 และสาระ 3 ทำให้ต้องใช้เวลาในคาบเรียนการสอนเพิ่มขึ้น

2) เนื้อหากลุ่มสาระสังคมศึกษา มีมากกว่าจำนวนชั่วโมงในตารางเรียน ทำให้สอนไม่ทันหรือครูผู้สอนต้องสอนแบบบรรยายสรุป เพื่อให้ทันเนื้อหาที่เรียนและอีกประการครูผู้สอนยังสับสน หนังสือแบบเรียนที่นำมาใช้สอน ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงบ่อยมาก เนื้อหาแบบเรียนไม่เหมือนกัน แต่ก็แก้ปัญหาโดยสอนแบบประยุกต์จากหนังสือที่ครูจัดหามาใช้ในการเรียนการสอน ซึ่งมีหนังสือประกอบกันหลายๆ สำนักพิมพ์

6.2 ด้านการนำหลักสูตรไปใช้

1) การปรับเปลี่ยนหลักสูตรบ่อยๆ ส่งผลกระทบต่อผู้ปฏิบัติมากที่สุด แต่ไม่เกิดการพัฒนาที่ตรงตามวัตถุประสงค์ ดังนั้นควรจะมีการสอบถามความเห็นของครูผู้สอนก่อนที่จะปรับ เพราะผู้สอนกับผู้กำหนดหลักสูตรอยู่ในมุมมองที่แตกต่างกันมาก

2) โรงเรียนขนาดเล็กเรียนผ่านทางไกลจากดาวเทียมจากโรงเรียนวังไกลกังวล ควรเน้นการช่วยเหลือโรงเรียนขนาดเล็กซึ่งมีกิจกรรมมาก มีครูน้อย จำนวนชั่วโมงสอนแน่นมาก ซึ่งปัญหาหลักการสอนชั้นประถมศึกษาคือ การอ่านออกเขียนได้ของเด็ก ถ้าครูและบุคลากรมีทักษะวิชาที่เฉพาะจะทำให้มีคุณภาพ ครูในโรงเรียนขนาดเล็กจะขาดครูตามสาระและสอนตามความถนัดมากกว่า ผลสัมฤทธิ์ตามตัวชี้วัดไม่เพิ่ม

3) ชั่วโมงสอนถูกเบียดเบียนด้วยงานเอกสาร งานหรือกิจกรรมจากหน่วยงานภายนอกที่ต้องการจากโรงเรียน ทำให้ครูต้องทิ้งห้องเรียน นักเรียนขาดทักษะความรู้ นอกจากนี้ควรยกเลิกการแข่งขันทักษะทางวิชาการ เพราะนักเรียนที่ไม่ได้แข่งขันจะเสียโอกาสมาก

4) ควรมีการติดตามนิเทศอย่างจริงจังจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการติดตามและตรวจสอบการเรียนรู้อันนักเรียนอย่างจริงจังประเมินผลด้วยการปฏิบัติมากกว่าการทำข้อสอบ